



THEOSOFIA

Jaargang 102 nummer 2, april 2001
Tweemaandelijks tijdschrift van de Theosofische
Vereniging in Nederland

Redactie:

Ali Ritsema (hoofdredacteur),
Els Rijneker (secretaris),
Richard van Dijk,
Anne Myrthe Iken,
Elisabeth Raven

Secretariaat redactie:

Tolstraat 154,
1074 VM Amsterdam

Abonnementen: f 30,- per
jaar (Nederland en België).
Losse nummers: f 5,-.

Zetwerk: Willy Evelein
Druk: AD-Druk bv / Zeist
Omslag ontwerp: Tom Ockerse

© 2001

Theosofische Vereniging in
Nederland / Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, foto-
kopie, microfilm, of op andere wijze,
zonder voorafgaande toestemming van
de uitgever.

Inhoud

De geest van samenwerking	42
Radha Burnier	
De vele betekenissen van maya	45
Richard Brooks	
Euthanasie op dieren	53
Michael W. Fox	
Metafysische religie: het domein van de Geest	55
Frank Visser	
De filosofie van de Islam	62
Nadarbeg K. Mirza	
WereldDelen	66
Corrie Blaak	
Kunnen de Mahatma's zelfzuchtig zijn?	69
H.P. Blavatsky	
Boek & periodiek	72
Verenigingsnieuws	74
Adressen Theosofische Vereniging	80

De Theosofische Vereniging is niet verantwoordelijk voor
enigerlei mening in dit tijdschrift tot uiting gebracht tenzij
vervat in een officieel document.

De geest van samenwerking

– Radha Burnier

De komst van een nieuw tijdperk of een nieuwe beschaving zal niet afhangen van kalenderdata. De komst van zo'n nieuwe tijd of beschaving zal afhankelijk zijn van de vraag of mensen hun gedrag gaan veranderen en of ze gaan leren samen te werken. Het huidige tijdsgewricht is er een van confrontatie en conflicten, op wereldniveau tussen de naties en op kleinere schaal tussen individuen. In de nieuwe beschaving zullen de verhoudingen anders zijn, gebaseerd op de samenwerking waarover eminente leden van de Theosofische Vereniging vaak gesproken hebben.



Conflicten tussen mensen zijn erger dan in het dierenrijk. Er is een nieuw boek verschenen over doden, gebaseerd op gedetailleerd onderzoek naar de houding van mensen die vechten, in het bijzonder soldaten en politieagenten. Het beschrijft hoe soldaten zelfs de bloedige handeling van het bajonetteren 'geweldig bevredigend' kunnen vinden. Toen hij zich herinnerde hoe de lichamen van vijanden ontploften en hoe zij krijsten, vond een strijder het 'een van de gelukkigste momenten uit mijn leven'. Zulke gewelddadigheid en het genieten van de pijn van anderen worden in elk land gecultiveerd, en als heroïsch aangemerkt, en niet als beschamend. Het zich verlustigen over zulke gebeurtenissen is vooral een menselijke trek; het dier vecht gewoon en vergeet het dan.

In een reeks eenvoudige, mooie voordrachten die C. Jinarajadasa, een vroegere President van de TS gehouden heeft (uitgegeven onder de titel *I Promise*), zegt hij dat ieder jong mens moet leren dingen samen met anderen te doen. De opvoeding van de jeugd moet hen leren samen te werken, en geen nadruk leggen op competitie en confrontatie. Annie Besant moedigde teamspelletjes aan op de scholen die zij stichtte. Op de juiste manier winnen of verliezen is belangrijk. Leerlingen leerden gelukkig te zijn als het andere team

het goed deed, en zich niet te verkneukelen als zij zelf wonnen.

Er zijn verscheidene situaties waarin mensen leren op een beperkte manier samen te werken - bijvoorbeeld bij grote projecten zoals onderzoek doen in de ruimte. Bepaalde zaken slagen alleen doordat men zich gezamenlijk inzet. Zogenaamd religieuze mensen beoefenen broederschap in het geloof, maar hebben geen scrupules om hen die zich daarbuiten bevinden, af te slachten. Dit alles is geen broederschap of samenwerking, maar een vorm van eigenbelang. In een nieuwe beschaving zal de geest van samenwerking universeel zijn, uitgedrukt in alle relaties, en een houding verbonden aan 'ik' en 'mijn' zal daaraan ondergeschikt worden.

Zoals ecologische studies aantonen, dragen zelfs onbetekenende wezens bij aan vooruitgang, maar onze blindheid zorgt ervoor dat wij ons niet bewust zijn van dit feit. In ieder natuurrijk en iedere levensvorm worden bepaalde eigenschappen ontwikkeld die kunnen bloeien in de mens, maar alleen omdat zij al in een eerder stadium wortel geschoten hebben. Wanneer wij niets van waarde zien in een bepaalde persoon, dan is dat omdat onze waarneming niet helder is. Als onze intuïtie ook maar enigszins ontwaakt is, is onze benadering van anderen er een van diep respect. De nieuwe mensheid zal gekenmerkt worden door een vermogen tot intuïtieve kennis en samenwerking.

Onze samenwerking moet niet alleen met andere personen plaatsvinden, maar met de natuur als geheel. Veel processen in de natuur zijn op dit moment ondoorgroendelijk voor ons verstand en wij zullen nimmer tot haar geheimen kunnen doordringen tenzij wij haar met respect benaderen. In bepaalde oeroude culturen personifieerde men de natuur en beschouwde men haar als een godin die aanbeden moest worden. Dit was geen bijgeloof, maar een erkenning van haar grootsheid. Door de geest van samenwerking met de natuur in al haar activiteiten te koesteren, leren wij één te worden met het Grote Plan.

Wat gaan we doen?

Zo nu en dan wordt de vraag gesteld: Wat heeft de Theosofische Vereniging gedaan in meer dan honderd jaar? Wat gaat zij doen in de volgende eeuw? De verwachting is dat de TS iets zichtbaars zou moeten doen, maar waar zij zich voornamelijk mee bezighoudt is het zaaien van het zaad van een houding die moet resulteren in juist handelen; dit werk is onmeetbaar en niet altijd zichtbaar, vandaar dat veel mensen niet beseffen hoe belangrijk het is. Maar de houding van mensen heeft wel degelijk belangrijke gevolgen voor het gemeenschappelijk welzijn.

Over het multinationale bedrijf Monsanto, dat veelvuldig in de belangstelling heeft gestaan vanwege het met de niet geringe machtsmiddelen waarover het beschikt, bevorderen van genetisch gemoedificeerde (GM) voedingsmiddelen, wordt wel gezegd dat zijn producten bijzonder nuttig zijn voor de wereld. GM-soja is alom aanwezig op de wereldmarkt en wordt gebruikt in veel kant-en-klaarvoedsel. Het bedrijf beweert dat hun GM-producten de hongerige wereld zullen voorzien van het voedsel dat een toenemende bevolking nodig heeft.

**Door de geest van samenwerking
met de natuur in al haar activiteiten
te koesteren, leren wij één te
worden met het Grote Plan.**

Het publiek is echter niet overtuigd door de beweringen van Monsanto. Overal op de wereld vermoeden de mensen dat zulke bedrijven zich meer bekommeren om de winst dan om honger of betere voedingsmiddelen. Deskundigen zoals dr. A. Puszpal, een expert in plantaardige gifstoffen, beweren ook dat GM-voedsel schadelijk is, en een internationale groep wetenschappers onderschrijft dit standpunt. Ondanks overredingstactieken blijft de openbare mening zo sterk gekant tegen GM-producten, dat Monsanto en andere bedrijven althans gedeeltelijk hebben

moeten toegeven aan de eisen van het publiek.

Wanneer een groot aantal mensen zich ergens voor inzet, kan geen enkele regering of industrie deze druk weerstaan. Dan moet de algemene mening een verandering ten goede teweegbrengen in veel belangrijke zaken. Wat ervoor zorgt dat die verandering ook echt een verbetering is, is enige kennis van grondbeginselen en waarheden omtrent het leven, zoals de waarheid van de heiligheid van het bestaan, de intelligentie van de natuur, en de spirituele lotsbestemming van de mens.

Juist denken, voortkomende uit juiste waarneming, zal een revolutie veroorzaken in de richting van het goede, en wij moeten hier naartoe werken.

Het is de taak van de Theosofische Vereniging geweest om mensen bewust te maken van deze fundamentele waarheden en principes, en studie en discussie aan te moedigen die bijdragen tot het verhelderen van de implicaties van deze waarheden in de dagelijkse situaties waarin wij en andere schepselen ons bevinden.

Sober en eenvoudig leven nodig

Het World Watch Institute heeft berekend dat, als de mensen in de Verenigde Staten een derde minder eten per dag zouden verspillen, dat 25 miljoen mensen zou kunnen voeden in door honger geteisterde en ondervoede delen van de wereld. Ook elders bestaat veel verspilling, terwijl in Soedan, Eritrea en andere landen de mensen verhongeren of lijden aan ondervoeding. Wat moeten we doen? Niet iedereen kan overal gaarkeukens opzetten of substantieel geldelijke steun geven aan liefdadigheidsinstellingen. Maar wij kunnen er wel allemaal aan bijdragen om

mensen bewust te maken van de noodzaak om sober en eenvoudig te leven. Mensen die weten dat anderen verhongeren houden toch niet op met verspillen; zij denken niet eens serieus na over wat echte behoeften zijn en wat niet. Gewoontevorming heeft een sterke invloed en de mensen kopen en gooien gedachteloos weg. Dit zou niet gebeuren als zij diep geroerd werden door het schrikbeeld van ongelijkheid en onrechtvaardigheid en zij zich dieper bewust werden van hun eenheid met de rest van de schepping. Zulk bewustzijn ontstaat uit langdurige bespiegelingen en ernstige discussies over de houding en de filosofie achter juist handelen. De Theosofische Vereniging moedigt zulke studie, bespiegeling en discussies aan.

Wij zouden vele andere zaken in deze context kunnen bedenken, bijvoorbeeld het immorele van steeds meer geld uitgeven aan militaire voorbereidingen, wat voor het gemak 'defensie-uitgaven' genoemd wordt. Wanneer men beseft dat het leven een geheel is, zal er niet zoveel onderling wantrouwen en haat zijn dat militaire uitgaven steeds maar onverantwoord stijgen, waarbij het talent en de energie van wetenschappers en anderen wordt afgeleid van constructieve activiteiten. Als de wereld voldoende middelen wil hebben voor een steeds toenemende bevolking en de vrede die nodig is voor het welzijn van de mensheid, moet onze houding radicaal veranderen, waardoor we alle regeringen dwingen plannen te maken voor vrede en daar niet alleen over te praten. Iedere grote groep mensen heeft de onweerstaanbare macht om verandering teweeg te brengen. Juist denken voortkomende uit juiste waarneming zal een revolutie veroorzaken in de richting van het goede, en wij moeten hier naar toe werken.

Uit: *The Theosophist*, november 1999
Vert.: A.M.I.

De vele betekenissen van maya

– Richard Brooks

Sinds 1941 houd ik iedere zomer vakantie in het prachtige Door County in Wisconsin. Mijn vader had een bescheiden huisje laten bouwen op het schiereiland aan de kant van het Michigan meer, even ten zuiden van het stadje Jacksonport. Als jongen zat ik aan de kust voor het huisje te kijken naar de golven die tegen het rotsplateau sloegen, of ik verwonderde mij over de pinkelende lichtjes die op het altijd rusteloze waterschermen, of ik genoot van de beweging van de blaadjes die aan de bomen ritselden in de diepe bossen rondom het huisje, of ik griezelde bij de kracht van de stormen die over het schiereiland raasden, stortbuien met zich meebrengend - en vaak nieuwe zwermen muggen. Deze wonderen, en de vele andere van de natuur daar, waren dingen waar ik ieder jaar naar uitkeek. Nog steeds trouwens, jaren later als volwassene. Dit is een deel van mijn realiteit.

Dr. Richard Brooks, emeritus hoogleraar filosofie, is al jarenlang lid van de TS in de Verenigde Staten. Dit artikel is een weergave van een lezing gehouden ter gelegenheid van de conventie te Adyar, december 1998.



Een ander deel van mijn werkelijkheid was Adyar. Toen ik het terrein van de TS verliet in 1964, nadat ik er 22 maanden had doorgebracht als Fulbright student, nam ik de herinnering aan deze prachtige plaats met mij mee: het lichtspel van de palmbladen in de kokosnoten plantage, de fascinerende uitgestrektheid van de banyanboom, de overdaad aan bloemen, het begin van de moesson en het daardoor ontstaan van vijvertjes over het hele terrein - en een nieuwe hoeveelheid muggen. Al die herinneringen zijn nieuw leven ingeblazen tijdens deze afgelopen drie maanden. Ook die zijn deel van mijn werkelijkheid.

En toch wordt mij in de theosofische literatuur voorgehouden dat het allemaal illusie is - maya. Maar hoe is het mogelijk dat iets zo mooi, zo ziel-verrijkend, iets dat de zintuigen zo domineert - zelfs jeuk veroorzaakt - slechts een fantoom kan zijn, een hersenschim, als het ware? Natuurlijk, we begrijpen dat er een dieper niveau van realiteit moet zijn dan dit. Maar kan de wereld van onze alledaagse ervaringen niet ook echt zijn? Ik denk dat het geheim van het oplossen van deze puzzel ligt in een dieper onderzoeken van de term 'maya' zoals H.P. Blavatsky hem gebruikt, vooral in *De Geheime Leer*.

Eerst wat etymologie. Het woord 'maya' komt van de Sanskriet wortel *ma*, die betekent 'meten', 'uitdelen', of 'afbakenen'. Dan is maya letterlijk datgene wat iets uitmeet of begrenst. Maar het woord is ook een vrouwelijk zelfstandig naamwoord. In de context van zijn gebruikelijke filosofische gebruik, zou maya die vrouwelijke kracht zijn die het universum afbakt. Zijn vroegere betekenis van 'paranormale kracht' suggereert dat. Maar in het latere Sanskriet nam het de betekenis aan, die het ook heeft in *De Geheime Leer*, van 'illusie' - en ook 'misleiding' of 'magie'. In feite zijn de twee betekenissen, 'scheppende kracht' en 'illusie', niet onverenigbaar vanuit esoterisch oogpunt.

Vanaf het eerste begin van het contact van Kol. Olcott met Madame Blavatsky op de Eddy boerderij in Chittenden, Vermont, op 14 oktober 1874, was het duidelijk dat HPB in staat was tot het produceren van merkwaardige verschijnselen die zij aan hem beschreef als maya, d.w.z. illusie. De materialisaties omvatten Russische personages. De eerste van dezen was een Georgische bediende genaamd Michalko, die vroeger gediend had bij HPB en van wie zij geloofde (onterecht, naar later bleek) dat hij tegen die tijd gestorven was. Deze materialisatie van Michalko werd gevolgd door een reeks andere verschijnselen die HPB later kenschetste tegenover Olcott als 'maya's'. Enige jaren later schreef HPB dat zij 'experimenten gedaan had' door verschijningen op te roepen met gebruikmaking van haar eigen wil, om aan Olcott te bewijzen dat de objectivering van 'geesten', d.w.z. astrale vormen van mensen, 'geen bewijs was dat zij dood waren' - noch, feitelijk, bewijs dat er iets objectiefs werkelijk aanwezig was.

In zijn *Oude Dagboekbladen* (vooral in de eerste twee delen), beschrijft Olcott vele van deze 'maya's', die hij ook wel 'illusies' noemt, 'misleidingen', en 'begoochelingen'. In een hoofdstuk over 'Illusies' (deel I, 3), theoretiseert hij dat de illusies die geproduceerd worden door hoorbare suggestie door een toneelhypnotiseur, die hij 'ruwe mesmeristische experimenten in een

dorpshal' noemt, de illusies, geproduceerd door 'een oosterse goochelaar, fakir, sanyassin, of adept' en die, welke geproduceerd worden 'op een kosmische schaal', alle gebaseerd zijn op hetzelfde principe en alleen in gradatie verschillen. Dat suggereert meteen dat de term 'maya' gebruikt wordt op een aantal verschillende manieren. Ik ben van mening dat ik er zeven van kan identificeren.

De eerste is wat genoemd zou kunnen worden de kosmologische betekenis. Zoals HPB het formuleert in *De Geheime Leer*:

'De occultist... beschouwt de Adi-Sakti - de rechtstreekse emanatie van Mulaprakti, de eeuwige Wortel van DAT, en het vrouwelijk aspect van de Scheppende Oorzaak Brahma in haar Akasische vorm van de Universele Ziel - als filosofisch een Maya...'

Dat wil zeggen, de allereerste scheppende energie (Adi-Sakti), die het vrouwelijk aspect is van de Derde Persoon van de Drie-eenheid (Brahma), straalt Ruimte (Akasa) uit van de 'ongedifferentieerde en eeuwige' wortel materie (Mulaprakti) (GL,I,10). Zowel deze eerste scheppende energie en al haar gemanifesteerde vormen - vanaf de goden tot de fysieke atomen - worden geïdentificeerd als maya. Met andere woorden, zoals HPB zegt, 'Zowel Stof als Geest zijn Maya...' (GL,I,633).

Vrouwelijke scheppende kracht

Dus maya kan beschouwd worden als de vrouwelijke scheppende kracht die het universum manifesteert en onderhoudt. Maar let wel: HPB zei dat de occultist dit scheppende proces *filosofisch* als een maya beschouwt. Wat zou dat kunnen betekenen? HPB zelf geeft de clou van de betekenis hiervan in de volgende passage (GL,I,17-18):

'...Daarom ook worden de omzettingen (psychische, geestelijke en stoffelijke) van het zesde (Brahma, het voertuig van Brahma, d.w.z. Parabrahman, het zevende principe) op het gebied van manifestatie en vorm door metafysische antifrase opgevat als bedrieglijk en mayavisch. Want hoewel de wortel van ieder afzonderlijk atoom en van elke vorm

als geheel dat zevende beginsel of de ene Werkelijkheid is, is het toch in zijn gemanifesteerde en tijdelijke verschijningsvorm niet meer dan een vergankelijk zinsbedrog'.

Met andere woorden, de gemanifesteerde wereld is (1) niet permanent en (2) afhankelijk voor zijn bestaan van Brahman (gewoonlijk aangeduid als Parabrahman in *De Geheime Leer*). In de Indiase metafysica zowel als in de occulte filosofie betekent dit dat de gemanifesteerde wereld niet absoluut echt is - in de filosofische of metafysische zin van maya, een illusie is. Dit is zo omdat de criteria voor realiteit (*sat* of *satta*) zijn (1) permanentie (d.w.z. onveranderlijk zijn), (2) onafhankelijkheid (d.w.z. niet afhankelijk zijn van iets anders voor zijn bestaan), en (3)ikbaarheid (d.w.z. in staat zijn ervaren te worden). De gemanifesteerde wereld voldoet alleen aan de derde van deze criteria, vandaar dat zij niet *absoluut* reëel is. Maar aan de andere kant is ze ook niet *irreëel*, hetgeen in de Indiase filosofie doorgaans wordt aangeduid als 'niet in staat om ervaren te worden in een van de drie tijden, te weten verleden, heden of toekomst'. De gemanifesteerde wereld, die tenslotte in staat is waargenomen te worden (zij het door normale of paranormale waarneming), bestaat als tijdelijk en afhankelijk van de Ene Realiteit, Parabrahman. Vandaar dat het 'filosofisch' een maya, een illusie is. Dat HPB deze criteria aanvaardt voor de betekenis van het woord 'reëel' blijkt niet alleen duidelijk uit de voorgaande aanhaling, maar ook uit de volgende citaten uit *De Geheime Leer*:

'Het Heelal met alles daarin wordt MAYA genoemd, want alles daarin is tijdelijk, van het kortstondige leven van een glimworm tot dat van de zon... Toch heeft het Heelal genoeg werkelijkheid voor de bewuste wezens daarin, die even onwerkelijk zijn als het Heelal zelf' (I, 274).

En ook:

'De esoterische filosofie... maakt een praktisch onderscheid tussen de collectieve illusie, mahamaya, vanuit het zuiver metafysische standpunt, en de objectieve relaties tussen

verschillende bewuste ego's daarin, zolang deze illusie duurt' (I, 631).

Zoals *De Geheime Leer* zegt, alleen het ene 'Alomtegenwoordige, Eeuwige, Grenzeloze en Onveranderlijke PRINCIPE waarover alle speculatie onmogelijk is', zoals het Eerste Grondbeginsel stelt, kan reëel genoemd worden. Daarom is al het andere iets minder dan reëel. Toch is het niet *irreëel*.

Let wel: HPB gebruikt niet de term 'wezen' - zelfs niet met hoofdletters - voor dat Onveranderlijke Principe. Het Sanskriet woord voor 'wezen' is *bhava* of *bhavana* en deze Ene Realiteit wordt genaamd *sat*. Vandaar dat HPB de abstracte term 'Zijn-heid' ervoor bedacht. Parabrahman is Zijn-heid; Brahman (of *Parabrahman*), is 'Wezen'; Brahma, de Schepper, mag dan 'Worden' genoemd worden; en de wereld gemanifesteerd door dat Creatieve Principe is de wereld van *Verschijsning*. Die laatste bestaat; hij is gewoon niet ultiem reëel. Natuurlijk, in laatste instantie zijn Wezen, Worden en Verschijsning alle aspecten van hetzelfde: de Ene Realiteit, Zijn-heid. Dus is de ontologische status van de wereld - net als die van alle illusies - in de woorden van Advaita Vedanta, 'ondefiniceerbaar hetzij als reëel of irreëel (*sad-asad-anirvachaniya*)'. Dat is wat HPB bedoelde toen zij de wereld 'filosofisch een maya' noemde. Dit tweede of filosofische gebruik van maya zou je haar *ontologisch* gebruik kunnen noemen.

Meer betekenissen

Aldus heeft maya zowel kosmologische als ontologische betekenis. Maar maya betekent ook meer dan dat. Illusies zijn niet alleen maar willekeurige fantasieën, gewoon maar hersenschimmen. Zij zijn geordende fenomenen. Zij volgen de wetten van de natuur, hetzij fysiek of psychologisch. Dus maya is consistent met wetten van oorzakelijkheid. Wij kunnen dit waarnemen als wij illusies beschouwen als spiegelbeelden, het fenomeen van de gebogen stok, of de val in het geluid van een

treinfluit als de trein ons voorbijrijdt. Die illusies volgen wetten van lichtweerspiegeling, lichtrefractie (de wet van Snell), en het Doppler principe. Illusies hangen ook af van de structuur van het zintuig dat ze waarneemt. Verschillend geconstrueerde zintuigen (bv. het menselijk oor en het oor van een dolfijn, of het menselijk oog en het oog van een vlieg) nemen de wereld op een verschillende manier waar. Dit zouden wij het epistemologisch gebruik van maya kunnen noemen.

Wanneer wij aannemen dat wij de wereld zien zoals hij werkelijk is, doen wij een valse aanname.

In de passage hierboven aangehaald over de ‘filosofische’ betekenis van maya, vervolgt HPB met te zeggen dat de kosmologische betekenis van maya de ‘oorzaak van menselijk Maya’ is. Dat wil zeggen, wanneer wij aannemen dat wij de wereld zien zoals hij werkelijk is, doen wij een valse aanname. Zij verwijst hiernaar bij een gelegenheid (GL, II, 108), als *bhrantidarsanah*, letterlijk ‘valse waarneming’. Zij werkt dit idee uit in de volgende passage (GL, I, 39-40):

‘Maya of illusie is een element dat bij alle eindige dingen optreedt, want alles wat bestaat heeft alleen maar een relatieve en geen absolute werkelijkheid, omdat de vorm waarin het verborgen noumenon voor een waarnemer verschijnt, afhangt van zijn waarnemingsvermogen... toch zijn alle dingen betrekkelijk reëel, want ook de waarnemer is een weerspiegeling, en de waargenomen dingen zijn daarom voor hem even werkelijk als hijzelf. De werkelijkheid die de dingen misschien bezitten, moet men erin zoeken voor of nadat zij als een flits door de stoffelijke wereld zijn heengegaan; maar wij kunnen zo’n bestaan niet rechtstreeks waarnemen zolang wij waarnemingsinstrumenten hebben die slechts het stoffelijke bestaan binnen het bereik van ons bewustzijn brengen’.

En ook (GL,I,329):

‘Omdat de verschijnselen op ons gebied de schepping zijn van de waarnemende ego - de vormgevingen van zijn eigen subjectiviteit - kunnen alle ‘toestanden van de stof die de verzameling waargenomen objecten vertegenwoordigen’ voor de kinderen van ons gebied slechts een relatief bestaan hebben, dat zuiver tot de verschijnselen behoort... De rotsen en rivieren om ons heen zijn werkelijkheden vanuit het standpunt van een natuurkundige, hoewel het voor de metafysicus onwerkelijke illusies van de zintuigen zijn... en we hebben evenmin het recht te dogmatiseren over de mogelijke aard van de waarnemingsvermogens van een ego op bijvoorbeeld het zesde gebied, als om onze waarnemingen gelijk te stellen aan of als maatstaf te gebruiken voor die van een mier voor haar soort van bewustzijn’.

Maya geeft dus aan dat onze waarneming van zelfs de fysieke wereld niet de enig mogelijke waarneming is - noch mogen wij aannemen dat dit de *norm* is van fysieke waarneming. De manier waarop een walvis, een kraai of een mier de wereld ziet is voor ieder van hen net zo reëel (relatief) als de manier waarop wij het zien dat voor ons is. Zelfs wanneer wij vermogens ontwikkelen om de hogere gebieden van de natuur waar te nemen, worden wij nog beperkt door onze waarnemingsvermogens op die gebieden en kunnen wij niet zeggen dat de manier waarop wij de dingen zien noodzakelijkerwijs de enige manier is waarop zij gezien kunnen worden - d.w.z., zoals ze zijn. Zoals HPB zegt (GL,I,40):

‘Op welk gebied ons bewustzijn ook werkzaam is, zowel wij als de dingen die tot dat gebied behoren, zijn voor dat moment onze enige werkelijkheden. Naarmate wij een hogere trap van ontwikkeling bereiken, bemerken wij dat we tijdens de stadia die we hebben doorlopen schaduwen voor werkelijkheden hebben aangezien. Het omhoog klimmen van het ego is een reeks steeds verder gaande bewustwordingen, waarbij iedere vordering de gedachte meebrengt dat we nu eindelijk de “werkelijkheid” hebben bereikt. Wij zullen echter pas vrij zijn van de door maya voortgebrachte waanvoorstel-

lingen, wanneer wij het absolute Bewustzijn hebben bereikt en het onze daarin hebben laten opgaan'.

Psychologisch gebruik

Verwant aan het ontologisch gebruik van maya is een gebruik dat ik, door gebrek aan een betere term, een psychologisch gebruik noem. Terwijl de mayavische wereld zoals wij die zien een soort objectief bestaan heeft, dat wil zeggen intersubjectief of algemeen ervaren door ons allen (en wij kunnen zelfs visuele illusies fotograferen als spiegelbeelden, 'gebogen stokken' en regenbogen), is er een ander soort illusie die zuiver psychologisch of subjectief is. Dat gebeurt wanneer wij een voorwerp aanzien voor een ander voorwerp, zoals een opgerold touw voor een slang, of een glinsterend stukje schelp op het strand voor een zilveren muntje. Die illusies kunnen niet gefotografeerd worden; zij zijn zuiver subjectief. Om ze te onderscheiden van de zogenaamde 'objectieve' of intersubjectieve illusies, zouden wij deze laatste mayavische waarnemingen 'begoochelingen' kunnen noemen. De dolk van Macbeth is nog een voorbeeld van zo'n maya. Wij kunnen het gebruik van 'begoocheling' verder uitbreiden tot de neiging - van de kant van dieren en heel naïeve mensen - om intersubjectieve illusies te zien als realiteit, om aan te nemen dat er iemand anders (of een andere vogel of vis of wat dan ook) in de spiegel zit, dat water feitelijk rechte stokken die er in gezet worden verbuigt, of dat je echt de plaats kunt vinden waar een regenboog de grond raakt.

Het belang van dit onderscheid tussen illusie en begoocheling ligt in de psychologische analyse van de laatste. Hierin heeft de Indiase psychologie inzichten die westerse filosofie en psychologie missen. Ten eerste, als iemand bijvoorbeeld een touw aanziet voor een slang, moet er feitelijk een touw zijn dat je kunt waarnemen. Dit wordt het substraat (*adhishtana*) van de begoocheling genoemd. De Indiase filosofie wijst erop dat zelfs dromen een substraat hebben: het verstand. Ten tweede,

de begoocheling betreft twee processen in het bewustzijn. In de eerste plaats wordt de feitelijke aard van het substraat (bv. het touw) onjuist geïnterpreteerd door de neiging van het verstand om vormen te identificeren en te benoemen (*namarupa*); het verstand lijkt meestal niet in staat alleen maar te zien wat er is (bv. een onduidelijke rol van iets) en het beoordelen ervan achterwege te laten. Dit wordt in Advaita Vedanta (*avarana-sakti*) genoemd, de macht van het verbergen. En in de tweede plaats wordt het onjuist waargenomen object (bv. de slang) dan door het verstand op het substraat geprojecteerd zodat men in feite het object dat men ten onrechte dacht dat het was, *ziet* (of hoort, voelt enz. al naar gelang de aard van de begoocheling). Dit wordt genoemd *vikshepa-sakti*, de macht van projectie. De volgende keer dat u een waarnemingsfout van dit soort maakt, doe dan eens uw ogen dicht en probeer de herinnering aan uw onjuiste waarneming terug te halen; dan merkt u dat u feitelijk het onjuist waargenomen object wel opmerkte en dat u pas achteraf uw vergissing corrigeerde.

In feite is de psychologische analyse van maya misschien ingewikkelder dan dit. Want Kol. Olcott vertelt in *Oude Dagboekbladen* dat Madame Blavatsky vaak zijn onderscheidingsvermogen placht te toetsen door wat hij noemde 'een maya' te scheppen, hetzij door een schijnbaar voorwerp te projecteren (bv. een schilderij aan de muur) zodat hij op het eerste gezicht dacht dat het er werkelijk hing, of door een voorwerp telepathisch in zijn verstand te brengen (bv. langer haar dan zij in werkelijkheid had) zodat hij dat uiterlijk zag. Hier was de macht van het projecteren *van haar* en de macht van het verbergen, vermoedelijk, *van hem*. Deze mogelijkheid wordt genoemd in de Indiase filosofie in termen van een *mayavin* of 'illusionist' en de context waarin dit vermeld wordt lijkt massahypnose te suggereren.

Ene Realiteit

Hoe dan ook, als theosofen kunnen wij ons deze analyse toe-eigenen om de vier ver-

schillende betekenissen van maya, zoals tot nu toe besproken, uit te leggen. Kosmologisch wordt het universum geschapen of geprojecteerd of uitgeademd of gevibreerd - al naar gelang de metafysische theorie waaraan wij de voorkeur geven - uit de Ene Realiteit. Het bestaat zeker; het wordt alleen maya genoemd omdat het geen onafhankelijk bestaan heeft en omdat het een tijdelijke en geen permanente manifestatie is. Het is alleen maya in de filosofische zin van het woord. Maar als deel van die manifestatie nemen wij aan dat de manier waarop wij de wereld zien, de manier is zoals de wereld werkelijk is. Wij leggen onze interpretatie, ons oordeel erover, bovenop de gemanifesteerde wereld op basis van onze zintuiglijke perceptie ervan. Maar die waarneming hangt af van de constructie van onze gevoelsorganen en van de informatieverwerkende centra in ons brein. Vanuit een pragmatisch of praktisch oogpunt is daarmee niets mis. Het is alleen dat wij niet zo arrogant moeten zijn om aan te nemen dat onze visie de norm is waarmee wij andere visies beoordelen - die van dolfijnen, honden, kraaien, of mieren, bijvoorbeeld. Wij zouden niet moeten zeggen dat de dingen echt zo *zijn*. Verder leggen wij soms begoochelende waarschuwingen op aan de wereld van onze opgelegde creatie: superpositie boven superpositie, als het ware. Analyse van dit laatste type maya is waardevol omdat het ons helpt de processen die bij de andere typen spelen, te begrijpen.

Kosmologisch wordt het universum geschapen uit de Ene Realiteit. Het wordt maya genoemd omdat het geen onafhankelijk bestaan heeft en omdat het een tijdelijke en geen permanente manifestatie is.

Een vijfde en heel belangrijke betekenis - of implicatie - van maya volgt uit de andere vier. Wij zouden het de evaluatieve of axiologische betekenis van maya kunnen

noemen. De leerstelling van maya impliceert dat materiële en zelfs psychische objecten geen intrinsieke waarde hebben. Zoals de *Brihadaranyaka Oepanisjad* (4.5,6; vert. J.A. Blok) het formuleert:

'Zie, niet om de wille van de echtgenoot is de echtgenoot dierbaar, maar om de wille van de Atman is de echtgenoot dierbaar.

Niet om de wille van de vrouw is de vrouw dierbaar, maar om de wille van de Atman is de vrouw dierbaar.

Niet om de wille van zonen zijn zonen dierbaar, maar om de wille van de Atman zijn zonen dierbaar.

Niet om de wille van weelde is weelde dierbaar, maar om de wille van de Atman is weelde dierbaar', enz.

Dat wil zeggen, het is Atman, het Zelf, de onderliggende Realiteit van alle gemanifesteerde dingen, die hen hun intrinsieke waarde verleent. En bedenk dat in de *Oepanisjads*, Atman en Brahman alleen maar twee verschillende namen zijn voor dezelfde Realiteit. Alleen die Realiteit heeft intrinsieke waarde, is van waarde voor Het Zelf alleen. Alleen het ene 'Alomtegenwoordige, Eeuwige, Grenzeloze en Onveranderlijke PRINCIPE', zoals *De Geheime Leer* het formuleert (I,14), heeft realiteit, heeft intrinsieke waarde. Al het andere heeft alleen extrinsieke waarde - pragmatische waarde, zouden we het kunnen noemen. Het is waardevol om wat het kan doen voor een mens (of een ander wezen) in een bepaalde situatie (bijvoorbeeld, een auto hebben om uw lichaam sneller en comfortabeler over het aardoppervlak te transporteren dan u kunt lopen of fietsen). Maar wij neigen ertoe voorwerpen om zichzelf te waarderen, om ons te hechten aan onze bezittingen alsof zij een of andere intrinsieke waarde hadden (waarde toekennen aan de automobiel vanwege het ontwerp van de carrosserie, de chroomstrippen, de accessoires en dergelijke). Vaststellen dat zij uiteindelijk maya zijn, zou voor ons die neiging ietwat moeten temperen. Natuurlijk elimineert het besef hiervan bij de Mahatma's deze neiging helemaal. Hun waarden liggen elders!

Betrekkelijke waarde

Misschien kunnen een paar voorbeelden mijn standpunt verhelderen. Stelt u zich voor dat u een verzamelaar was van memorabilia van een of andere heilige, vooral plastic beeldjes van hem. Zolang er andere verzamelaars zijn die zulke beeldjes willen, hebben zij enige geldswaarde. In sommige landen zijn er publicaties voor verzamelaars van dat soort dingen, die de huidige waarde van zulke voorwerpen vermelden, gebaseerd op een wet van vraag en aanbod. Maar stelt u zich nu voor dat om welke reden dan ook, de mensen die plastic beeldjes niet meer wilden hebben. Dan zou uw verzameling helemaal geen geldswaarde meer hebben. Hun geldswaarde was zuiver extrinsiek; zij duurde zolang er andere mensen waren die ze wilden hebben. Misschien hebben de beeldjes nog enige waarde - binnen het rijk van maya, natuurlijk - door u vreugde te geven, uw devotie erop te focussen, of om u kortstondig te verwarmen door ze te verbranden. Maar hun extrinsieke waarde hing volkomen af van de begeerten van anderen. Het is al net zo met goud: het is intrinsiek waardevol om zijn vormbare eigenschappen en extrinsiek waardevol omdat mensen het begeren voor sieraden, enz. Zo ook een biljet papiergeld dat gedrukt is door een land dat (om welke reden dan ook) niet meer bestaat. U kunt er niets meer voor kopen, dus het is extrinsiek waardeeloos (tenzij musea dat soort dingen willen bewaren als een geschiedkundige herinnering). Het was waardevol - alweer, binnen het mayavisch rijk - zolang het land dat het drukte bestond en de financiële mogelijkheid had om zijn valuta te garanderen.

De *Bhagavad Gita* herinnert ons hieraan wanneer beschreven wordt hoe 'in de geleerde, ingetogen Brahmaan, in de os, in de olifant, ja zelfs in de hond en de paria, de wijze een en hetzelfde ziet' (5.18); en 'gelijkelijk blik (de wijze) op aardklompen, stenen en goud' (6.8).

Maar alweer, dat betekent niet dat deze dingen niet van *enig* nut zijn, zelfs voor de wijze. Tenslotte is goud nuttig voor het geleiden van elektriciteit, enz. En zelfs

sommige perceptuele illusies hebben hun waarde. Stelt u zich een spiegelbeeld voor dat ons ten dienste staat bij het haren kammen, lippenstift opdoen of scheren. Of een regenboog, die esthetische waarde heeft.

Tot nu toe heb ik vijf betekenissen van maya naar voren gebracht, die alle onderling verbonden zijn. Madame Blavatsky maakt nog een interessante opmerking over de term, die betrekking heeft op wat de etymologische en theologische betekenis ervan genoemd kan worden. Aan het begin van dit opstel heb ik aangegeven dat het woord een vrouwelijk zelfstandig naamwoord is in het Sanskriet, en verbonden lijkt met de *sakti* of scheppende kracht van de goden van het Hindoeïsme. Maar HPB geeft ook aan dat de term herleid kan worden tot Griekse, Romeinse en zelfs Christelijke voornamen. In het bijzonder Maia, Maria en Mary zijn alle uiteindelijk afgeleid van Maya. En bedenk dat de naam van de moeder van Siddhartha Gautama, de Boeddha, Maya was. HPB wijst erop dat Maia, de dochter van Atlas en moeder van Mercurius (of Hermes) in de Grieks-Romeinse mythologie 'moeder' of 'voedster' betekent, en haar naam heeft gegeven aan de maand mei, die, zoals zij zegt, 'aan al die godinnen was gewijd, voordat zij werd gewijd aan Maria (GL,I,396). Zo werd mei ook de maand waarin wij moederdag vieren! In haar mythologische incarnatie als de Griekse godin Maia (die overeenkomt met de Romeinse godin Vesta), gaat HPB voort, is Maya 'onze moeder-aarde, onze verpersoonlijkte voedster' (Ibid.). Metaforisch suggereert dat Materie. HPB wijst erop dat in de Hindoe mythologie, de kosmische kracht van Maya geassocieerd was met Durga, een van de namen van de echtgenote van Siva (Ibid.). Dit suggereert weer de vrouwelijke kracht van de schepping.

Maar wat is de occulte naam voor deze kracht? Ik stel voor dat het geen andere is dan Fohat - of tenminste een aspect van Fohat. In een uitvoerige discussie over Fohat in *De Geheime Leer* zegt HPB dat 'Fohat, overdrachtelijk, evenals Rudra

(d.w.z., Siva) aan Brahma is ontsprongen, en zich daarna heeft gemetamorfoseerd in een mannelijk en een vrouwelijk beginsel, dat wil zeggen een polariteit, in positieve en negatieve electriciteit' (GL,I,145). En dan zegt zij dat het Fohat is 'die materie belevendigt tot activiteit en evolutie' (GL,I,148). Als mijn veronderstelling juist is, komt dat goed overeen met de observatie dat maya zowel de kracht is die illusies produceert als het illusoire resultaat van die kracht. Het spoort ook met de bewering van Advaita Vedanta dat God, gewoonlijk Isvara genaamd, gezien wordt als 'Brahman plus Maya'.

Maya heeft dus een etymologische betekenis. Zo blijkt het woord verband te houden met Griekse, Romeinse en nu ook met Engelse namen. Maar belangrijker is dat het een theologische betekenis heeft, door de relatie van de Griekse mythologie met esoterisch Hindoeïsme, esoterisch Boeddhisme en esoterisch Christendom. Dat is precies wat theosofen zouden verwachten en wat HPB tracht aan te tonen in *De Geheime Leer*.

Samenvattende leerstelling

Samenvattend heeft de leerstelling van maya (1) kosmologische betekenis als de scheppende kracht die het heelal manifesteert, (2) ontologische betekenis doordat zij de niet-permanente natuur aangeeft van het gemanifesteerde heelal en zijn afhankelijkheid van een dieper niveau van Realiteit, (3) epistemologische betekenis door ons te waarschuwen dat wij niet aan de hand van *onze* waarnemingen van de wereld voetstoots kunnen aannemen dat de wereld ook echt zo in elkaar zit, zelfs niet vanuit een pragmatisch gezichtspunt, (4) psychologische betekenis als een verklaring voor begoochelingen, inclusief hypnotisch of telepathisch geïnduceerde begoochelingen, (5) axiologische betekenis die aangeeft dat de objecten van onze perceptuele wereld geen intrinsieke waarde hebben, daarbij hun praktische waarde voor ons in het juiste perspectief

zettend, (6) etymologische betekenis die ons de afleiding en achtergrond toont van het woord 'moeder', en zelfs waarom moederdag in mei gevierd wordt, en (7) theologische betekenis die de relatie laat zien tussen Hindoe, Boeddhistische, Griekse, Romeinse en Christelijke mythologie. Met andere woorden, het is een leerstelling die zwanger is van betekenis - als ik mij een grapje mag veroorloven over het feit dat het grammaticaal een vrouwelijk zelfstandig naamwoord is.

Is de leerstelling van maya nu een pessimistische lering, zoals sommige westerse filosofen hebben aangenomen, en zoals zelfs HPB soms lijkt te suggereren wanneer zij naar de wereld verwijst als 'deze onbeperkte woestijn van illusie' en een van de 'grote oorzaken van ellende' (GL,I,38)?

Is het alleen maar het Indiase equivalent van die pessimistische waardering van het leven die te vinden is in het boek Prediker, 'Ijdelheid der ijdelheden, alles is ijdelheid' (1:2)? Of zoals de Bijbel zegt: 'Het ene geslacht gaat en het andere geslacht komt, maar de aarde staat in eeuwigheid; ook rijst de zon op en de zon gaat onder, en hijgend ijlt zij naar haar plaats, waar zij oprees. De wind gaat naar het Zuiden, en zij draait naar het Noorden; aldoor draaiend gaat hij voort, en op zijn kringloop keert de wind weer terug... alle dingen zijn onuitsprekelijk vermoeiend, en er is niets nieuws onder de zon' (1:4-9).

Nee, maya is niet zulk pessimisme. Het is gewoon een manier om ons eraan te herinneren dat de wereld waarin wij leven, met al haar schoonheid van het spel van het zonlicht op de blaadjes en de grootsheid van de stormen - en, ja, zelfs de hinder van de muggen - van spirituele, esthetische en praktische waarde is - zelfs van vitale waarde - maar dit mag niet verward worden met de Ultieme Realiteit, die nog glorieuzer is, en van *veel* groter betekenis.

Uit: *The Theosophist*, juni 1999
Vertaling: A.M.I.

Euthanasie op dieren

– Michael W. Fox

Wanneer een wezen lijdt zonder hoop op verlichting en herstel, zullen degenen die om hem geven kiezen voor de genadedood of euthanasie.



Dr. Michael W. Fox is een eminent biowetenschapper en vice-voorzitter van de Humane Society of the USA.

Euthanasie is onaanvaardbaar in sommige culturen en religieuze tradities, omdat het opzettelijk doden van een ander wezen, zoals een ‘heilige koe’, taboe is. Dit heeft minder te maken met het leven en de benarde toestand van het dier dan met de schande van het zich ‘onzuiver’ maken door het doden van een ander. In dit geval weegt eigenbelang zwaarder dan het handelen uit mededogen. Zulk gebrek aan handelen door het dier verder te laten lijden is meer dan lafhartigheid. Het is pure schijnheiligheid wanneer men euthanasie niet gelijkstelt aan compassie maar aan geweld, ongehoorzaamheid aan een of andere religieuze leer zoals ahimsa, en persoonlijke bezoedeling.

Geen enkel cultureel of religieus moreel principe zoals ahimsa, behalve dan mededogen, kan absoluut zijn, daar er verzachtende omstandigheden zijn, d.w.z. ethiek is gekoppeld aan de heersende omstandigheden.

Maar net als het niet doden van een dier uit compassie, zuiver een zelfzuchtige keuze kan zijn, heb ik mij in situaties bevonden waarin mijn beslissing om een dier uit genade te doden, moeilijk te scheiden was van mijn eigen empathisch lijden. Het dier uit zijn lijden helpen zou een einde maken aan mijn eigen lijdenslast voor het dier. Het is dus moeilijk om mededogen te voelen en tegelijkertijd

voldoende afstandelijk te blijven om vrij van zelfzucht de juiste beslissing te nemen.

Volkomen genezing

Ik herinner mij een voorbeeld in India, waarbij ik een Engelse dwergkees, Sneeuwvlok, behandelde die het grootste deel van de huid op haar rug kwijt was - ongeveer een derde van het oppervlak - door een ongeluk met kokend water. Terwijl ik de enorme wond aan het schoonmaken was, was mijn eerste reactie om haar te laten inslapen. Maar vreemd genoeg leek het of zij minder pijn had dan ik, en met haar onvermoeibare geest en levenswil gecombineerd met intensieve wondverzorging en liefde, genas zij volkomen binnen drie maanden.

Ten opzichte van euthanasie zouden wij noch een positieve houding moeten koesteren noch de behoefte om euthanasie af te schaffen. De mededogende middenweg tussen deze uitersten kan moeilijk te bepalen zijn, zoals bijvoorbeeld in India, waar een beroep op redelijkheid en compassie met betrekking tot euthanasie op dieren

felle tegenstand kan oproepen. Het is ook tragisch wanneer in de steek gelaten koeien verhongeren en zwervhonden gecastreerd worden en vrijgelaten om een hopeloos bestaan te leiden in drukke stadsstraten voordat zij door het verkeer gedood worden of door gemeentelijke hondenvangers gepakt worden om gedood te worden door elektrocutie of met injecties met strychnine en cyanide. Het beleid van westerse maatschappijvormers om alle thuisloze honden op menselijke wijze te doden, vooral in de steden (in tegenstelling tot die honden die een thuis hebben of die tot de dorpsgemeenschap behoren en loslopen) is een gruwel voor veel van hun tegenhangers in het Oosten.

Omringd door lijden, kunnen wij er ongevoelig voor worden. De houding van leven en laten leven kan dan wrede gevolgen hebben wanneer verantwoorde euthanasie taboe is.

Uit: *Theosophist*, januari 2000

Vertaling: A.M.I.

In den beginne was Brahman
en alles wat is, was ongemanifesteerd.
Uit hem ontsproot het gemanifesteerde.
Brahman schiep zichzelf door zichzelf.
Daarom wordt hij de zelf-schepper genoemd.

Uit: Taittirîya Upanishad

Metafysische religie: het domein van de Geest

– Frank Visser

Vanaf zijn allereerste publicatie heeft Wilber er geen geheim van gemaakt dat hij zich bij zijn pogingen tot theorievorming heeft laten leiden door een metafysisch referentiekader. Het voorwoord van zijn debuut *The Spectrum of Consciousness* opent zelfs met een citaat afkomstig van Fritjof Schuon: ‘Er is geen wetenschap van de ziel zonder een metafysische basis.’⁶³ Met welk recht betreft Wilber nu metafysische overwegingen in zijn betoog? Diskwalificeert dit hem niet ogenblikkelijk binnen de wetenschappelijke gemeenschap als een onbetrouwbare gesprekspartner? Wilber zou hierop kunnen antwoorden dat het beter is om expliciet te zijn over je eigen metafysische vooronderstellingen, dan onder het mom van zuivere wetenschap het materialisme te omhelzen - wat tenslotte ook een metafysisch standpunt is.

Dit artikel is een gedeelte van hoofdstuk 7 uit het boek “Ken Wilber - denken als passie” van Frank Visser, uitgave Lemniscaat, ISBN 90 5637 2467, 388 blz., f39,50.



Wilbers pleidooi voor de rehabilitatie van de innerlijke dimensie staat op gespannen voet met het heersende materialistische paradigma en vertoont veel meer affiniteit met spiritualistische en idealistische filosofische stromingen. Niet voor niets heeft hij zijn uitgangspunt gekozen in de ‘eeuwige wijsbegeerte’, waarin een poging wordt gedaan om de inzichten van de spirituele tradities een intellectuele formulering te geven.

Deze eeuwige wijsbegeerte wordt ook wel ‘esoterisch’ genoemd, omdat zij nooit volledig in rationele termen geformuleerd kan worden en een bepaalde mystieke begaafdheid vereist om geheel te kunnen worden begrepen. Op het terrein van de esoterie bestaan er echter verschillende geestesstromingen. Zo kent iedere wereldreligie haar esoterische of mystieke kern, maar zijn er ook scholen van denken of individuele filosofen geweest die een poging hebben gedaan om deze kern op een begrijpelijke manier te formuleren. Wilber baseert zich voor wat de esoterische aspecten van zijn model betreft in hoge mate op de filosofie van Sri Aurobindo, een Indiase denker en ziener die de inzichten van de oosterse filosofie wist te combineren met de westerse evolutieleer.⁶⁴ Maar

ook heeft hij gedachten ontleend aan hedendaagse mystici, zoals Da Free John, die het universele gedachtegoed weer op een geheel eigen manier opnieuw hebben geformuleerd.

De traditionalisten

Wilber kan dus in een bepaald opzicht gerekend worden tot de school van de zogenaamde perennialisten of traditionalisten, waartoe onder meer behoren René Guénon, Ananda Coomaraswamy, Fritjof Schuon en Huston Smith. Wel moet daarbij worden aangemerkt dat het hier niet gaat om een hecht georganiseerde school, maar meer om een groep geestverwante auteurs, en dat Wilber zich veel breder heeft georiënteerd in de hedendaagse filosofie dan de meeste traditionalisten, die de moderne samenleving vaak verafschuwen. Het is vooral Huston Smith geweest die met zijn *Forgotten Truth* (1976) de aloude gedachte weer heeft willen rehabiliteren dat de werkelijkheid als gelaagd moet worden voorgesteld. Zoals we hebben gezien vormt deze gedachte ook de rugengraat van Wilbers model.

In tegenstelling tot het gros van de traditionalisten - en ook tot Huston Smith, die wat dit betreft een ambivalente positie inneemt - staat Wilber veel positiever tegenover de moderne westerse cultuur en met name tegenover de gedachte van evolutie. Om die reden noemt hij zijn eigen filosofie liever 'neo-perennial philosophy', om aan te geven dat hij op bepaalde wezenlijke punten met hen van mening verschilt.⁶⁵ Waar de andere auteurs de voorwetenschappelijke tijden als spiritueel karakteriseren en de huidige maatschappij als vlak en materialistisch, zodat er in dat opzicht van evolutie geen sprake kan zijn (eerder van het omgekeerde: degeneratie), daar is Wilber genuanceerder in zijn cultuurkritiek. Hoewel ook hij scherpe kritiek heeft geuit op het oppervlakkige karakter van de materialistische westerse cultuur - die hij met de veelzeggende term 'platland' heeft aangeduid - houdt hij tegelijkertijd staande dat er in de cultuurgeschiedenis van de mensheid

desondanks sprake is geweest van een gestage maar niet terug te draaien evolutie. In vroeger tijden was de mens over het geheel genomen beslist niet spiritueler dan nu het geval is, zo merkt Wilber op, aangezien het magische en mythische denken de gehele cultuur in zijn greep had en individualisme niet werd aangemoedigd (uitgezonderd door hen die bewust op zoek gingen naar het spirituele). Pas nadat Wilber had ingezien dat de traditionele leer van de sferen gebruikt kan worden ter ondersteuning van de evolutiegedachte - doordat evolutie dan neerkomt op het doorlopen van de bestaansniveaus - ontstond voor hem de mogelijkheid van een werkelijk eigentijdse synthese tussen oude wijsheid en moderne kennis.

De theosofische traditie

Aangezien de gedachte van de sferen van bestaan bij Wilber zo'n cruciale plaats inneemt, is de vraag gerechtvaardigd of er misschien nog andere bronnen van informatie bestaan die licht kunnen werpen op dit onderwerp. Daarbij zou ik willen verwijzen naar de theosofische traditie, die al sinds 1875, dus ruim voordat Guénon en de zijnen van zich deden spreken (pas rond 1920), de idee van een eeuwige wijsbegeerte - door haar omschreven als de 'oude wijsheid' of een 'geheime leer' - in de westerse cultuur probeerden te introduceren.⁶⁶ We zouden de theosofie kunnen omschrijven als een vroege, negentiende-eeuwse, westerse poging om de eeuwige wijsbegeerte opnieuw te formuleren in een meer eigentijdse taal. Daarbij werd door theosofische auteurs expliciet aangeknoopt bij de westerse neoplatonische traditie, waartoe de door Wilber zeer hoog geachte Plotinus behoorde. De naam 'theosofie' zelf dateert zelfs uit deze periode, rond de derde eeuw van onze jaartelling, zo lezen we in *The Key to Theosophy* (1889) van H.P. Blavatsky.⁶⁷

Daarbij is het zeer opvallend dat in de theosofische literatuur juist de idee van evolutie zeer centraal staat. Het gaat hier echter niet om een biologische evolutie, maar om een innerlijke, spirituele evolutie,

die parallel aan de evolutie van de levensvormen plaatsheeft. Blavatsky bracht in *The Secret Doctrine* (1888) op overtuigende wijze een alternatief naar voren voor het christelijke creationisme en de darwinistische evolutieleer - in haar dagen de enige twee opties. In haar ogen was de evolutieleer niet fout, zoals de theologen beweerden, maar onvolledig, omdat zij de subjectieve component over het hoofd zag. Hoewel ik niet mijn hand in het vuur wil steken voor alle uitspraken die zij in haar vele geschriften heeft gedaan, komt haar toch de eer toe dat zij voor het eerst in de moderne tijd op grote schaal deze derde weg heeft geïntroduceerd.

De theosofische metafysica is veelomvattend en vertoont talloze raakvlakken met de informatie die Wilber in zijn boeken hierover heeft gegeven. Zij is een ware goudmijn waar het gaat om begrippen als de innerlijke opbouw van de mens, de aard van de diverse sferen van bestaan, het proces van het leven na de dood en van reïncarnatie, de grote kosmische processen van involutie en evolutie, de stadia van spirituele ontwikkeling, enzovoort. We kunnen het ons daarom niet veroorloven deze bron van informatie links te laten liggen.⁶⁸ Dat deze vaak over het hoofd wordt gezien, valt historisch te verklaren uit de animositeit die er onder veel traditionalistische auteurs leefde ten aanzien van de theosofie - te beginnen bij René Guénon, die zelfs van een 'pseudo-religie' sprak. William Quine jr. heeft echter in zijn onlangs verschenen *The Only Way* (1997) - een studie over de denkbeelden van René Guénon en Ananda Coomaraswamy - laten zien dat de perennialistische en de theosofische traditie op de belangrijkste hoofdpunten met elkaar overeenkomen.⁶⁹

Nut van theosofische literatuur

Het nu volgende kan worden beschouwd als een poging om te laten zien dat ook als we dieper willen ingaan op de details van de 'machinerie van de Kosmos', de theosofische literatuur haar nut kan bewijzen. Gezien het feit dat op dit moment drie

boeken van Wilber - te weten *The Spectrum of Consciousness*, *The Atman Project* en *Up from Eden* (en bovendien de verslagbundel van de recente Wilber-conferentie *Ken Wilber in Dialogue*) - verschenen zijn bij de Amerikaanse theosofische uitgeverij Quest Books, lijkt een vergelijking tussen Wilber en de theosofie meer dan gerechtvaardigd. De volgende onderwerpen verdienen in mijn ogen nadere uitwerking.

Ten eerste doet de vraag zich voor, hoe het innerlijk van de mens precies is samengesteld. In zijn meest recente werk, met name in *The Eye of Spirit* (1997) en *One Taste* (1999), ziet Wilber de mens als een samengesteld wezen dat is opgebouwd uit een fysiek lichaam, een psychisch ego, een spirituele ziel en een goddelijk Zelf. Dit is identiek aan de theosofische visie op de mens, die spreekt over een fysiek lichaam, een psychische persoonlijkheid, een spiritueel Ego en een goddelijke monade. Duidelijker dan meestal het geval is kan men in de theosofische bronnen lezen hoe eerst uit deze monade het spirituele Ego (of de ziel) is voortgekomen, hoe vervolgens uit dit Ego een persoonlijkheid is ontstaan en hoe ten slotte deze persoonlijkheid incarneert in een fysiek lichaam. Men is hier dus gewend om alles 'van bovenaf' te bekijken. Meestal wordt in de transpersoonlijke literatuur dit alles 'van onderaf' bekeken: boven de persoonlijkheid van de mens wordt een transpersoonlijk 'hogere Zelf' verondersteld, zonder dat duidelijk wordt wat de herkomst van dit Zelf precies is. Dit doet de verkeerde mening postvatten dat men zich met dit Zelf zou moeten identificeren - iets wat onmogelijk is, omdat alleen het Zelf tot identificatie in staat is. Wat men in feite alleen kan doen is de identificatie met de persoonlijkheid loslaten, zodat men zich kan realiseren dat men dit Zelf al die tijd al was. (Mutatis mutandis geldt hetzelfde voor de volgende stap in de spirituele ontwikkeling, die ons van het Ego naar de monade voert.)⁷⁰

Het tweede punt dat licht kan werpen op de aard van het bewustzijn en het proces

van ontwikkeling is dat er in de theosofische literatuur, in navolging van hindoeïstische bronnen, aan het bewustzijn drie aspecten worden onderscheiden: willen, denken en voelen (of in de oosterse terminologie: sat, chit, ananda). Waar de westerse psychologie uitsluitend aandacht lijkt te hebben voor het kennen, schoorvoetend aandacht begint te schenken aan het voelen, maar geen enkele interesse toont in het willen, daar zal een integrale psychologie al deze drie aspecten moeten honoreren.

iemand in zijn bewustzijn?') als de mate van horizontale ontwikkeling ('hoe breed heeft iemand zich op een bepaald bestaansniveau ontwikkeld?') kan worden aangegeven. Om het beeldender te zeggen: zoals mensen verschillen in de omvang en kracht van hun fysieke lichaam, zo zijn er ook individuele verschillen wat betreft het emotionele of astrale lichaam, het mentale lichaam, het spirituele lichaam, enzovoorts.

Ten vierde komt de theosofische opvatting van reïncarnatie overeen met die van Wilber, in de zin dat het in beide gevallen de ziel is die reïncarneert, en niet de persoonlijkheid - een opvatting die men in de New Age-literatuur nogal eens kan tegenkomen. Wilber stelt echter dat het alleen de kwaliteiten van deugd en wijsheid zijn die naar het volgende leven kunnen worden meegenomen, en geen concrete herinneringen. Volgens de theosofie heeft het spirituele Zelf echter beslist ook een mentaal aspect (aangezien het de drie onder punt twee genoemde kenmerken bezit). Waarom zou men het spirituele Zelf een mentaal aspect ontzeggen, als drager van het geheugen dat over vele levens standhoudt? Werd van Boeddha niet gezegd dat hij terug kon kijken langs de lijn van al zijn vorige levens, zelfs tot de tijd dat hij nog een dierlijk wezen was?

Ten vijfde is er een belangrijk verschil tussen de theosofische visie op het leven na de dood en de versie daarvan uit het Tibetaanse Dodenboek, die Wilber in al zijn geschriften aanhangt. Wilber lijkt ervan uit te gaan dat mensen op het moment van sterven de totale Keten van Zijn doorlopen - van het stervende lichaam via de persoonlijkheid en de transpersoonlijke ziel tot het Heldere Licht van de Geest, om vervolgens diezelfde weg weer in omgekeerde richting af te leggen: van de Geest via de ziel en de persoonlijkheid naar het nieuwe fysieke lichaam. Volgens het Tibetaanse Dodenboek voltrekt dit proces zich in een tijdsspanne van hooguit enkele weken. In de theosofische literatuur wordt een ander beeld van het reïncarnatieproces geschetst. Om te beginnen klimt de mens

Een integrale psychologie zal de drie aspecten van kennen, voelen en willen moeten honoreren.

Mensen kunnen volgens deze visie het spirituele bereiken via de lijn van het willen (karma-yoga), die van het denken (jnana-yoga) en die van het voelen (bhakti-yoga). De theosofie oppert zelfs dat dit de drie fundamentele 'lijnen van ontwikkeling' zijn waarlangs het bewustzijn zich ontplooit.⁷¹ Nu Wilber in zijn recente werken oog heeft gekregen voor de talloze ontwikkelingsdimensies waarbinnen ontwikkeling kan plaatsvinden, dient de vraag zich aan of deze misschien tot een klein aantal kerndimensies zijn te herleiden.

Ontwikkelingsprocessen

Ten derde kan er een verhelderend onderscheid worden gemaakt tussen 'verticale' en 'horizontale' ontwikkelingsprocessen. Het normale ontwikkelingsproces verloopt in verticale richting: van lichaam naar persoonlijkheid en van ziel naar Geest. Daarnaast kunnen mensen verschillen in de mate waarin ze zich in horizontale richting hebben ontwikkeld: sommigen zijn fysiek sterker dan anderen, sommigen zijn intellectueel sterker dan anderen, sommigen zijn emotioneel meer ontwikkeld dan anderen, en sommigen zijn spiritueel sterker dan anderen. Op eenvoudige wijze kunnen er zo 'ontwikkelingsprofielen' worden getekend, waarin zowel de mate van verticale ontwikkeling ('hoe hoog reikt

niet helemaal op tot het verheven niveau van de Geest, maar bereikt hij tussen twee levens slechts de hoogste regionen van het mentale gebied, waar het mentale aspect van het Ego (manas geheten) zetelt. En bovendien neemt dit proces veel meer tijd in beslag - variërend van enkele uren tot enkele eeuwen - dan het Dodenboek ons voorhoudt. De afdaling naar het nieuwe fysieke lichaam neemt dan verhoudingsgewijs juist minder tijd in beslag. Een belangrijk gevolg van deze alternatieve voorstelling van zaken is dat het eigenlijke 'hiernamaals' een tamelijk langdurige fase kan zijn, waarvan de lengte wordt bepaald door de snelheid waarmee de mens afscheid kan nemen van de persoonlijkheid van het voorbije leven. Is hij daartoe betrekkelijk snel in staat - bijvoorbeeld doordat hij veel gemediteerd heeft en daardoor afstand heeft leren nemen van zijn persoonlijke gedachten en gevoelens - dan zal het hiernamaals van korte duur zijn, misschien zelfs zo kort als het Tibetaanse Dodenboek beweert. Maar als iemand zijn identiteitsbesef volledig gekoppeld heeft aan zijn persoonlijke bewustzijn, dan zal de lengte van het leven in de 'hemelwereld' aanmerkelijk toenemen. We treffen hier dus een alternatieve opvatting over het leven na de dood aan, die te denken geeft over de universaliteit van de Tibetaanse visie.

Van fysiek tot goddelijk

Ten zesde biedt de theosofische literatuur een helder overzicht van de diverse sferen, gebieden of bestaansniveaus, van het fysieke gebied tot aan de wereld van het Goddelijke, geheel los van het proces van dalen en opstijgen door deze sferen. Omdat Wilber zijn presentatie van de eeuwige wijsbegeerte sterk psychologisch heeft ingekleurd, en daardoor meer zal uitweiden over de stadia van ontwikkeling dan over de sferen die daaraan ten grondslag liggen, is het niet altijd even gemakkelijk om in zijn beschouwingen de correlatie tussen sferen en stadia na te gaan. Een vergelijking tussen het theosofische model van de zeven sferen en het ontwikkelings-

model van Wilber brengt onder meer aan het licht dat er voor twee van zijn stadia - te weten het psychische en het existentiële stadium - geen ontologische basis bestaat in de vorm van een daarmee corresponderend bestaansniveau. Waar zowel de persoonlijke stadia (fysiek, emotioneel, mentaal) als de spirituele stadia (subtiel, causaal) gedragen worden door een overeenkomstige 'wereld', daar is dat bij de twee genoemde stadia niet het geval. Misschien is het juist om een onderscheid te maken tussen primaire stadia, waarvoor een parallel in de vorm van een afzonderlijk bestaansniveau kan worden aangewezen, en secundaire stadia, waarbij dat niet het geval is.

En ten zevende: Wilber onderscheidt zich nog het meest van zijn transpersoonlijke collega's doordat hij het leerstuk van de involutie zonder enige reserve heeft omhelsd. Waarschijnlijk vormt dit het grootste obstakel voor een acceptatie van zijn visie door de wetenschappelijke wereld, maar het is mijns inziens het onmisbare sluitstuk van een volledige metafysische wereldbeschouwing. Wilber verstaat, in navolging van Aurobindo, onder 'involutie' de globale beweging van Geest naar materie, en soms brengt hij dit in verband met de Big Bang uit de natuurkunde, zonder dit overigens nader uit te werken. In de theosofische literatuur worden ten minste vier bewegingen 'van Geest naar materie' beschreven, waarvan slechts één strikt genomen de naam 'involutie' verdient. (1) Het scheppingsproces waarbij de zeven sferen ontstaan, doordat het Goddelijke de oermaterie ordent tot een geheel van werelden, vergelijkbaar met de zeven kleuren die door breking voortkomen uit het witte licht. (2) Het proces waarbij het goddelijke Leven in deze sferen wordt uitgestort, van de hoogste tot de laagste sfeer, waarna de richting omkeert en dit leven zich weer in opwaartse richting beweegt, om terug te kunnen keren tot zijn Bron. Alleen het eerste, neerwaartse deel van deze cyclus kan feitelijk 'involutie' worden genoemd. Het tweede, opwaartse deel, waarbij de

diverse natuurrijken van mineralen, planten, dieren en mensen ontstaan, heet dan 'evolutie'. (3) Als de evolutie van de dieren tot op een bepaalde hoogte is gevorderd, vindt er volgens de theosofische literatuur een uitstorting plaats van goddelijk Leven, waarbij voor het eerst een spiritueel Ego of Zelf wordt gevormd. (Bij dieren en planten is volgens de theosofie van een individuele ziel geen sprake; zij leven vanuit een zogenaamde groepsziel.) Alleen dit spirituele Zelf is in staat tot reïncarnatie, wat dan ook de reden is dat een incarnatie als dier in de theosofie wordt uitgesloten (in tegenstelling tot wat populair-boeddhistische geschriften en leraren hierover beweren). (4) En ten slotte is er de neerwaartse beweging waarbij het spirituele Ego voor iedere incarnatie een nieuwe persoonlijkheid schept, alvorens zich met een nieuw lichaam te verbinden.

De voorgaande gegevens uit de theosofische literatuur kunnen wellicht wat meer licht werpen op de esoterische achtergronden van Wilbers visie, een tot nu toe vrijwel onontgonnen terrein.

Een westerse vedanta?

Welke filosofie biedt nu eigenlijk ruimte voor thema's als spirituele ontwikkeling, een leven na de dood, het bestaan van andere werelden, enzovoort? Het is duidelijk dat deze filosofie een vorm van idealisme moet zijn. Wilber ziet een aanknopingspunt in het Duitse idealisme van Hegel, Fichte en Schelling, dat korte tijd gelijklopende inzichten verkondigde, voordat de ideologie van "platland" toesloeg en het wetenschappelijk materialisme zijn beslag kreeg. Ook is hij te rade gegaan bij oosterse idealistische stelsels. In dit verband heeft hij af ten toe de term 'westerse vedanta' laten vallen.⁷² De vedanta is de meest diepzinnige school in de Indiase filosofie, waarin de stelling wordt verkondigd dat de gemanifesteerde werkelijkheid uiteindelijk illusoir is vergeleken bij Brahman, het Ene of het Absolute. Tegelijkertijd erkent men in deze school dat deze illusoire of relatieve

werkelijkheid, het Vele, niet een homogene grootheid is maar bestaat uit een veelheid van lagen of niveaus. Het menselijk bewustzijn heeft in deze filosofie deel aan al deze lagen van de werkelijkheid en kan uiteindelijk zijn identiteit met Brahman leren beseffen. Deze inzichten zouden volgens Wilber op een eigentijdse manier geformuleerd moeten worden.

De Nederlandse filosoof en theosoof J.J. Poortman, die van 1958 tot 1967 hoogleraar in de 'metafysica in de geest van de theosofie' was aan de Universiteit van Leiden, heeft een idealistische filosofie geformuleerd die aan deze eis volledig tegemoetkomt.⁷³ Ook hij omschreef zijn stelsel vaak als een westerse vorm van vedanta.⁷⁴ In zijn hoofdwerk *Tweeërlei subjectiviteit* (1929) maakt hij onderscheid tussen het individuele zelf of 'infrasubject' en het universele Zelf of 'Suprasubject'. Hierin herkennen we het vedantijnse onderscheid tussen Atman en Brahman. De gemanifesteerde werkelijkheid, die uit een reeks van sferen bestaat, is ook bij Poortman uiteindelijk illusoir – 'als niets', zoals hij het formuleert - maar voor ons mensen uiterst reëel – 'toch wel iets'. Deze paradox is zo fundamenteel dat Poortman er de naam 'grondparadox' aan heeft gegeven.⁷⁵ Hij omschrijft zijn metafysische standpunt als 'een realisme binnen een idealisme'.

Poortman had net als Wilber een groot vertrouwen in het vermogen van het menselijk verstand om de werkelijkheid in al haar facetten te leren kennen. De mens kon in zijn ogen niet alleen de zintuiglijk waarneembare werkelijkheid adequaat kennen, maar ook de gehele gemanifesteerde werkelijkheid, dat wil zeggen alle bestaansniveaus, van het materiële tot aan het goddelijke niveau. Hierdoor stond hij niet alleen zeer positief tegenover wetenschappelijk onderzoek van welke soort dan ook, maar ook tegenover verschijnselen die zich in het alledaagse wereldbeeld moeilijk laten plaatsen, zoals de paranormale verschijnselen. Zelfs achtte hij het in theorie mogelijk om te komen tot een 'hierna-maalswetenschap', die de lotgevallen van

de mens na de dood tot object van onderzoek had. De onderzoekingen van helderzienden naar de lotgevallen van de ziel na de dood zag hij als een principieel mogelijke, zij het misschien praktisch moeilijk uitvoerbare, aanzet tot een dergelijke wetenschap.

Dit uiterst ver doorgevoerde rationalisme vond in de ogen van Poortman slechts in één geval een onoverkomelijke drempel: als de mens zijn eigen Zelf probeert te kennen. Omdat het subject nooit helemaal tot object gemaakt kan worden, blijft er diep in het innerlijk van de mens een werkelijkheid bestaan die alleen op mystieke wijze te ervaren valt. Het Zelf staat als het ware steeds achter ons, zodat we het nooit geheel voor ons kunnen krijgen om het objectief te kunnen bestuderen. Maar door middel van meditatie kan het Zelf toch worden gekend - al is dat dan op een principieel andere wijze. Zo heeft Poortman spiritualiteit en rationaliteit verenigd, waardoor zowel mystiek als wetenschap de volle ruimte kan krijgen.

Bij Wilber kunnen gelijklopende beschouwingen worden aangetroffen. Opmerkelijk is dat Poortman ook een helder besef had van de door Wilber geformuleerde pre/trans-verwarring. Poortman sprak hier van het 'infrarationele' en van het 'suprarationele', en waarschuwde voor een verwarring van deze twee vormen van irrationaliteit.⁷⁶

Poortman omschreef zijn metafysische standpunt als een 'noïsch monisme' (van nous, geest) plus een 'hylisch pluralisme' (van hyle, stof). Hij stond, opnieuw net als Wilber, zeer sceptisch tegenover een op de kwantumfysica gebaseerd holisme, dat het deed voorkomen alsof de moderne fysica op het diepste Mysterie was gestuit. Zoals we hebben gezien, heeft Wilber zich ook altijd verzet tegen deze suggestie, die in de alternatieve cultuur een hardnekkig bestaan leidt. Dat Mysterie lag volgens Poortman dan ook elders: in de diepste diepten van de menselijke geest, waartoe de fysica - of welke andere wetenschap dan ook - nooit toegang zal kunnen hebben. In dit verband sprak Poortman vaak als zijn

diepste overtuiging uit dat er strikt genomen slechts één Wonder is: dat er überhaupt iets is. Van vele wonderen wilde hij niets weten. Alles binnen de Veelheid liet zich zijns inziens rationeel verklaren; alleen het Ene onttrok zich aan iedere rationele verklaring. In de ervaring van het Ene - wat Wilber 'Eén Smaak' noemt - raken we aan het Wonder, dat nooit zal ophouden te bestaan, hoeveel van de werkelijkheid we ook hebben leren kennen. In feite voegt deze kennis juist oneindig veel aan het Wonder toe.

Plotinus, Poortman en Wilber zijn voorbeelden van mystieke filosofen die het verstand zeer hoog aanslaan en daarom ook veel waarde hechten aan iedere vorm van wetenschappelijk onderzoek. Zij stellen zich om die reden teweer tegen stromingen die, onder het mom van spiritualiteit, juist het rationalisme aanvalen en hun heil zoeken in romantiek of holisme. Niet het rationalisme moet in hun ogen worden bestreden, maar het materialisme, dat de meerdimensionale Kosmos van materie, leven, ziel en Geest reduceert tot de ééndimensionale kosmos van de zichtbare materie. Het populaire holisme overwint in hun ogen, in tegenstelling tot wat zijn aanhangers beweren, het materialisme niet. Integendeel, het verklaart het materialisme heilig door in termen van de kwantumfysica over bewustzijn en spiritualiteit te blijven spreken. Alleen het echte, 'diepe holisme' is in staat om het materialisme definitief te overwinnen, doordat het expliciet andere werelden boven de fysieke wereld erkent. Het bestaan van deze werelden is, om met Huston Smith te spreken, een 'vergeten waarheid', die vrijwel verloren is geraakt in onze cultuur, ware het niet dat sommigen de moed hebben gehad om de boodschap van de eeuwige wijsbegeerte weer onder onze aandacht te brengen.

Noten

De tekst van de noten is te verkrijgen via het secretariaat van de redactie van dit tijdschrift.

De filosofie van de Islam

– Nadarbeg K. Mirza

Lailah Mallah!

Er is geen andere God dan God.

Dat is de simpele maar toch diepe geloofsovertuiging waarop het herenhuis van de islam gefundeerd is. Technisch staat het bekend als de leer van *Tawhid* of de zalige Eenheid, en meestal wordt de letterlijke betekenis gezien als dat er in het universum slechts één God is. Maar strikt genomen is dit geen juiste weergave. In werkelijkheid betekent het dat er niets anders is dan God in het hele universum; dat Hij alles is wat bestaat, al dan niet levend. De ene is slechts een geloof in de Eenheid van God, terwijl de ander de realisatie ervan is. De realisatie wordt bereikt in vier stadia: eerst komt het geloof, dan volgt zoeken, dan komt kennis die uiteindelijk wordt gevolgd door het besef van de Eenheid.

Het is het beste om deze stadia te volgen van de laagste tot de hoogste. De elementaire leringen van de Islam beginnen met het geloof:

Qul huwa 'lahu ahad.

Zeg dat de Heer Eén is.

Deze lering wordt telkens herhaald in verscheidene verzen in de Koran; maar de volgende aanhalingen brengen het feit duidelijk genoeg naar voren.

Wa ilahukum ilahum wahid.

En uw God is één God.

Allahu La ilaha illa Huwa.

God! Er is geen andere God dan Hij.

Wa ma min ilahum illa illahun wahid.

En er is geen God dan één God.

Een blik in de geschiedenis van Arabië toen de Islam geopenbaard werd, toont deze noodzaak voor zo'n eenheidsleer. In die tijd werd Arabië geteisterd door veel moorddadige onderlinge gevechten. Net als nu was ook toen religie de grootste verdelende factor. Er waren niet alleen verschillen in religie maar ook verschillende sekten binnen iedere religie. De islam met zijn leerstelling van *Tawhid* (Eenheid) hoopte allen te verenigen door contemplatie van het ene Object in plaats van de vele.

'God! Er is geen andere God dan Hij'.

Zoals gezegd: als er twee goden in het universum geweest waren, was het hele systeem ingestort.

Hoe onwetend een moslim ook zijn mag, hij erkent het eeuwige bestaan van de ene God uit wie hij geëmaneerd is en tot wie hij uiteindelijk zal terugkeren. Hij weet dat hij een deel is van God, die daarom het middelpunt van zijn bestaan wordt. Dit betekent natuurlijk niet dat een moslim

denkt dat hij God is. Zoals een dichter het eens prachtig verwoordde:

Zeg niet dat de mens God is want de mens is God niet.

Maar de mens heeft geen afgescheiden bestaan van de Nur van God.

Praktisch gesproken is dat het algemene geloof van de gemiddelde moslim: ook al is hij geen God, hij heeft geen afgescheiden bestaan buiten zijn God. 'In Hem (of in Zijn Nur of Aura) leeft en beweegt hij en vindt hij zijn wezen'.

We kunnen gemakkelijk begrijpen hoe moeilijk het geweest moet zijn voor de mensen om in één keer hun concrete goden op te geven, en het idee van een abstracte God te realiseren. Niet dat de andere systemen enig inherent defect in zich droegen; het defect lag in het begrijpen van de mensen zelf. Bij het aanbidden van de verscheidene aspecten van God of van zijn schepping, verloren zij God zelf uit het oog. Om deze moeilijkheid te overwinnen, begiftigde de Islam God met negennegentig namen, die ieder een van zijn eigenschappen beschrijft. God is de Genadige, de Mededogende, de Rechtvaardige, de Vrijgevege, enzovoorts. In al deze eigenschappen lag stof tot nadenken voor ieder mens. Of het nu de eigenschap is van genade of van mededogen dat hem het meest aanspreekt, een aspirant heeft een brede keuzemogelijkheid. Als hij een concreet voorbeeld neemt van enige eigenschap van God, kan hij er zijn hele leven over mediteren, zonder God, die over die eigenschap beschikt, uit het oog te verliezen. Het is mogelijk zo lang en zo volledig te mediteren op één enkele eigenschap dat men de eigenschap uit het oog verliest en doordrongen raakt van die Eenheid die God is.

Bovendien zijn in de Islam alle gebeden en meditatie's zodanig opgesteld dat ze de aandacht van de discipel richten op een abstract denkbeeld van God. De allereerste essentie van gebed in de Islam is een gevoel van de tegenwoordigheid van God. Toch is van alle negennegentig namen

Allah de eerste, hetgeen leidt tot het denkbeeld van een abstracte God. En aan het einde van de lijst met namen verschijnt de significante passage:

'O Gij! Wiens abstracte natuur vrij is van elke afbeelding en wiens eigenschappen elk voorbeeld te boven gaan'; dat wil zeggen, wiens eigenschappen iedere beschrijving tarten en zelfs de verbeeldingskracht van het menselijk verstand te boven gaan.

'Het geloof dat Hij weet, impliceert dat zijn kennis zijn eigen specifieke kennis is die niet vergeleken kan worden met onze kennis... Hij bestaat, in zekere zin, alleen, en alle eigenschappen bestaan eeuwig in hemzelf'. (Opstel over de Islam, Quari)

Als een discipel oprecht genoeg is, ontwikkelt hij vrij snel een verlangen om de God die hij aanbidt te KENNEN, en op wiens eigenschap of eigenschappen hij zo lang aan het mediteren is geweest, te KENNEN. Langzamerhand groeit dit verlangen en schiet het wortel, en de discipel gaat uiteindelijk het tweede stadium in tot de realisatie van God - dat van de zoektocht.

Zonder gehechtheid

Merkwaardig genoeg begint in de Islam de zoektocht op een negatief soort manier. Nadat de leerling geleerd heeft onderscheid te maken tussen het goede en het verkeerde, doet hij een echte poging om vooruit te komen van het onwerkelijke naar het werkelijke. Door een aantal oefeningen wordt hem geleerd geen verlangens te koesteren. Steeds opnieuw tracht hij zichzelf los te weken van de voorwerpen van de zintuigen die hem zo lang aantrekkelijk toeschenen. Hij laat de ene gehechtheid na de ander vallen, die hem gekluisterd hielden.

'Matigheid als middel om de hartstocht te beheersen, gebed als middel om het heilige vuur aan te wakkeren, en liefdadigheid als middel om alle zelfzucht te overwinnen worden de leidende principes van het leven van een discipel'.

Aldus wordt de aandacht van de discipel stap voor stap afgewend van het objectieve

naar het subjectieve en wordt hij zich bewust van een nieuw ontwaken, een wedergeboorte, als het ware, in een leven dat breder is en meer heilig.

‘Rijkdom, altijd al beschouwd als een bezit en een prestatie, wordt de meesteres van liefdadigheid en wordt vrijelijk uitgegeven in dienst van de mensheid. De vrouw, die tot nu toe beschouwd is als het centrum van de hartstocht, wordt de tempel van goddelijke verering en draagt bij tot de spirituele groei. Alle kromheid verdwijnt, alle doornen worden bloemen en kijk! Haat bemint en trots wordt een aanbieder.’ (Ibid.)

Voorlopig leidt deze zoektocht echter nergens toe. Vaak is de discipel terneergeslagen en bedrukt. Als hij ze eenmaal de rug toegewend heeft, zijn de pleziertjes van de wereld niet langer aantrekkelijk voor hem. Hij is uiteindelijk door de buitenste hekken van het onwerkelijke gegaan, maar het werkelijke is nergens te vinden. Tussen die twee dwaalt hij, verloren en zonder hoop. Hij voelt zich verloren. Hij heeft niets definitiefs om op te leunen behalve een blind geloof in de genade van God. Zijn geloof is zijn enige paspoort.

Dit is het stadium waarin de discipel zich bewust begint te worden van zijn eigen individuele hulpeloosheid. ‘Ik ben nederig’, ‘Zonder Zijn genade ben ik niemand’, zijn de kreten van dit stadium van de zoektocht. Nu wordt God de vader, de moeder, de leraar en de goeroe. Hij is alles in alles. ‘Hij’ begint zich nu te vestigen waar ‘ik’ zo lang heer en meester was.

Het is vanzelfsprekend dat de discipel, nu hij zo volledig afhankelijk is geworden van God, een sterkere behoefte begint te ontwikkelen om hem te leren kennen. Dus gaat de discipel met meer concentratie opnieuw op zoek en bij iedere ademtocht, bij iedere gedachte, woord of daad denkt hij aan God. En langzamerhand, als in antwoord op zijn constant gebed, trilt het Goddelijk Verstand met compassie en gaan de deuren van kennis open voor de zoeker met de goddelijke roepstem:

‘O vredig hart! O rustgevende Ziel! Keer terug tot uw Heer, tevredengesteld en

geaccepteerd. Kom binnen in de kring van mijn uitverkorenen en in de tuin van de gezegenden’.

Toenemende kennis

De kennis die hij nu verworven heeft opent voor de discipel de deuren van zijn intuïtie. De verschillen in de natuur verdwijnen en alles is in harmonie. Overal, in alles ontwaart hij het beeld van God. Nu hij God kent, begint de discipel zichzelf te leren kennen. Het individuele bestaan houdt op, alle beperkingen verdwijnen en hij ziet het Ene eeuwige bestaan door alles heenlopen.

Naarmate de discipel vordert, neemt zijn kennis toe; de mysteriën van namen en getallen leert hij kennen en in alle handelingen ziet hij God als de ene Doener. Duisternis verdwijnt en licht wordt zichtbaar en zijn bestaan wordt één met het bestaan van God. In dit stadium verliest de discipel zelfs de eigenschappen van God uit het oog en staat hij op de drempel van realisatie.

Op dit punt doen we er het beste aan Quari’s opstel te citeren:

‘De staat van realisatie van Eenheid, waarbij de kenner en het gekende, het subject en het object worden teruggebracht tot wat Eén genoemd kan worden, ook al geeft het geen getalswaarde weer, kan nauwelijks beschreven worden. Laat het voldoende zijn te zeggen dat... als de discipel het spirituele rijk van het absolute bereikt, waar noch optellen noch aftrekken bestaat, waar hij ‘nergens’ bereikt heeft, ook al is hij ‘ergens’ aangekomen, hij zich precies op het punt bevindt waar de ziel in zijn ware abstracte aard regeerde voor incarnatie. Hij is de ziel, hij is kennis, hij is intelligentie, hij is geluk. ‘Hij is’ kan niet meer gesteld worden. De Koran verwijst naar deze staat in het volgende vers:

‘Heeft de mens die staat bereikt toen hij was wat niet beschreven kon worden?’

Nu hij eenmaal die Eenheid gerealiseerd heeft, leeft de meester van Eenheid

(Muwahid) om een leven van praktische harmonie te leiden. Nu hij alle zelfzucht geschrapt heeft, leeft hij volkomen in zuiverheid en goddelijke liefde, terwijl hij alleen voor anderen zorgt en klaar om enig offer te brengen, hoe groot ook, in dienst van de mensheid. Nu hij het mysterie van leven en liefde volledig kent, wordt hij alle leven en liefde en wie zou nuttiger kunnen zijn dan hij? ... Met kennis en realisatie wordt macht verkregen en terwijl dit het pad van nuttigheid en dienst effent, wordt de levenskring voltooid en wordt verklaard dat de mens zijn missie vervuld heeft.

Inni ja-ilum fi'l-ardi khalifah.

Wij hebben onze vertegenwoordiger op aarde. Nu vertegenwoordigt de mens waarlijk God.

Dit alles toont de overeenkomst van gedachte en uitdrukking in de filosofische literatuur van de Theosofie en de Islam. Waarlijk, na een bepaald stadium zijn er alleen nog schijnbare verschillen.

Ofschoon alle instructies in de verscheidene filosofische scholen in de Islam gebaseerd zijn op de leringen van de Koran,

heeft iedere school een eigen systeem. Maar deze leiden alle naar hetzelfde doel.

Het zal leden van de Gemengde Vrijmetselaarsbeweging echter wellicht interesseren dat een van de broederschappen beïnvloed is door de tekst:

Kullu shay' - in halikun ill waghahu.

Niets dan de straling van Zijn licht zal altijd blijven bestaan.

Deze broederschappen geloven ook dat involutie en evolutie slechts twee fasen zijn van het Ene Eeuwige Bestaan. Men zegt dat alle variëteiten in de natuur de afspiegeling of manifestatie zijn van dezelfde Eenheid. Het leven is één, zij het in vele vormen. Of, om het in de taal van de Islam te zeggen:

Al haqqu mahsusan wal khalqu ma' qulum.

God is geïnvolueerd en het Universum is geëvolueerd.

Uit: *The Theosophist*, november 1999.

Vertaling: A.M.I.

Soefisme is
waarheid zonder vorm.

Ibn el-Jalai.

WereldDelen

– Corrie Blaak

Voor mij ligt een exemplaar van *WereldDelen* van de gelijknamige stichting, die verzoekt aandacht te schenken aan het wereldvoedselprobleem.



Al lezend vallen mij een paar zaken op: Het ergste is dat ik, als ik heel eerlijk ben, moet bekennen dat er een soort gewenning aan de ellende van anderen is opgetreden. Je hebt het gevoel er niet veel aan te kunnen doen en schuift het gemakshalve maar een beetje naar de achtergrond van je geweten, totdat je een geschrift als dit onder ogen krijgt. En ik ben bang dat als ik dat zo voel, ik niet de enige ben! Natuurlijk kun je niet voortdurend bezig zijn met andermans(?) leed. En daar, in dat vraagteken tussen haakjes, ligt ons tekortschieten. Want het is niet andermans probleem, het is evengoed het onze, of eigenlijk kun je dat ook niet zeggen, het is een wereldprobleem of levensprobleem. Wordt ons niet steeds voorgehouden dat we allen deel uitmaken van Eén Leven, dus hoe kun je dan praten over andermans probleem?

Ons probleem is dat we *dat* niet willen of kunnen zien.

We hadden eens een gesprek over geluk en over leed. Iemand zei: 'Ik voel geen leed, ik ben heel gelukkig, ik kan van het leven genieten en de zorgen die ik heb kan ik aan. Dus over welk leed heb je het; als je de theosofische literatuur leest lijkt het wel of leed een verplicht nummer is.'

Natuurlijk is het fijn als je een gelukkig mens kunt zijn, maar we vergeten dan vaak wel verder te kijken dan ons eigen ikje. Toen Siddharta zijn luxe leven vaarwel zei en de wereld introk, werd hij vervuld van smart. Niet omdat hijzelf in de problemen kwam, nee, hij zag ineens het leed in de wereld en dat was ook *Zijn* leed en *Zijn* wereld. Dit veranderde zijn leven voor goed.

En als de wereld geregeerd werd door mensen met begrip van de éénheid, in plaats van door mensen die naar macht en aanzien streven, zou er niet zo'n groot voedselprobleem zijn. *Want er is een voedselprobleem, geen tekort!*

Het is toch ten hemel schreiend dat 1 op de 7 à 8 wereldburgers chronisch ondervoed is, terwijl wij problemen met overgewicht hebben door te veel eten en snoepen! Dat we alles kunnen kopen uit alle delen van de wereld en van alle seizoenen? Dat aardbeien op ons kerstmenu mogelijk moeten zijn? Was het maar zo eenvoudig dat we dagelijks wat eten konden afstaan, dan zouden er beslist veel mensen aan meewerken. Maar het probleem ligt op een heel ander niveau. Er is geen tekort aan voedsel, zoals gezegd, maar een probleem. Wat nu is het probleem, of liever wat zijn de problemen? Het volgende is een aanhaling uit het nummer van *WereldDelen*:

Binnen de huidige politieke en economische verhoudingen is voedsel koopwaar. Niet de behoefte, maar de koopkracht bepaalt wie zich kan voeden...

Concentratie handel in voedsel

De wereldwijde handel in voedsel wordt in toenemende mate bepaald door een klein aantal grote ondernemingen.... Zij controleren de productie van de handel in zaden, kunstmest en pesticiden. Zij beheersen de handel in, en de verwerking van landbouwproducten. Hun eigen doelstelling: op korte termijn zoveel mogelijk winst maken, blijkt vaak strijdig met een rechtvaardige voedselvoorziening.

Van de wereldvoedselvoorraden is 60% in handen van private ondernemingen. Slechts 6 grote bedrijven beheersen en controleren 70% van de wereldgraanhandel.

Het dumpen van overschotten, het opwerpen van handelsbelemmeringen en het verstrekken van subsidies, door landen die zich dat kunnen permitteren, draagt er verder toe bij dat de kansen voor iedereen verschillen. De prijzen van de belangrijkste agrarische producten op de wereldmarkt zijn zeer laag omdat de rijke landen hun producten hier onder de kostprijs afzetten. Vooral de VS en de EU beschermen sinds jaar en dag delen van hun landbouwsector met een mix van prijssteun, inkomenssteun, importbeperkingen en exportsubsidies. Zo zijn overschotten ontstaan van graan, zuivel en rundvlees die op de wereldmarkt worden gedumpt.....

Tot zover de aanhaling. De goedkope overschotten worden door overheden van arme landen ingekocht. Door de zo ontstane lage prijzen betalen de boeren van die landen het gelag omdat zij direct de dupe zijn van de prijsverlagingen. Bovendien gaan de arme landen meestal onder zware schuldenlasten gebukt.

Er is dus een dringende behoefte aan een andere handelspolitiek. 'Fair Trade' is een organisatie die zich hiervoor inzet. Helaas is de schaal waarop hun initiatieven worden uitgevoerd nog erg bescheiden.

Wat kunnen wij nu daaraan doen, dat is de vraag die menigeen toch wel bezighoudt. We lijken zo machteloos tegenover die megaondernemingen.

Toch is ieder initiatief, hoe klein ook, niet zonder gevolgen, al zien we dat niet direct.

We kunnen om te beginnen, meer verantwoordelijk met ons voedsel omgaan. Zoals iedereen langzamerhand wel weet is de productie van vlees en zuivel een enorme verspilling van eiwit.

Voor de productie van 1 kilo vlees is 3 tot 7 kilo graan, soja e.d. aan veevoer nodig.

Bovendien eist het vervoer ervan veel energie. En de verwerking van de overvloedige meststoffen, niet te vergeten!

Hoewel ik graag een lans wil breken voor een vegetarische leefwijze, is het ook niet direct nodig dat iedereen nu maar meteen vegetariër wordt. Wel zou het wenselijk zijn het vleesgebruik drastisch te beperken. We consumeren nu nog gemiddeld 180 gram vlees per dag. Het Voorlichtingsbureau voor Voeding beveelt maximaal 75 tot 80 gram aan!

Verder kunnen we zoveel mogelijk voor, liefst biologische, producten uit eigen omgeving (in ons geval dus Europa) en uit het seizoen van het moment kiezen. En

natuurlijk ook voor de producten uit de eerlijke handel.

Dit zijn een aantal praktische overwegingen. Ik ben echter wel van mening dat de mentaliteitsverandering het belangrijkste is. Zolang het nog om onszelf *en* de wereld gaat, maken we een denkfout. Als leden van de Theosofische Vereniging moet dat ons duidelijk zijn. Laten we alert blijven!

Noot:

Het blad *WereldDelen* is een periodieke uitgave van de gelijknamige stichting. Losse nummers kosten f 6,00 (ISSN1385-7096). Het adres van de stichting is: Noordwal 27, 5211 RN Den Bosch, tel. 0736911812. Giro: 4373079.

O, verborgen Leven,
trillend in elk atoom

O, verborgen Licht,
stralend in ieder wezen,

O, verborgen Liefde,
alles omvattend in Eén zijn,

Moge ieder die één zich voelt met U,
Zich daarom één ook weten met elk ander.

Kunnen de Mahatma's zelfzuchtig zijn?

– H.P. Blavatsky

In verscheidene geschriften over occulte onderwerpen is gezegd dat *onzelfzuchtigheid* een *sine qua non* is voor het bereiken van succes in occultisme. Of het zou juister zijn te zeggen dat de ontwikkeling van een onzelfzuchtig gevoel op zichzelf de primaire training is die 'de kennis die macht is' met zich meebrengt als een noodzakelijk onderdeel. Daarom is het niet 'kennis' in de gebruikelijke zin van het woord waar de occultist voor werkt, maar het valt hem als vanzelf toe, als gevolg van het feit dat hij de sluier heeft verwijderd die ware kennis voor hem verborgen houdt.



De basis van kennis bestaat overal, aangezien de fenomenale wereld wemelt van feiten waarvan de oorzaken ontdekt dienen te worden. Wij zien alleen de *effecten* in de *fenomenale* wereld, want iedere oorzaak in die wereld is zelf het *effect* van een of andere andere oorzaak, enzovoorts; en daarom bestaat ware kennis uit het bereiken van de wortel van alle fenomenen, en aldus tot een juist begrip komen van de *oeroorzaak*, de 'wortelloze wortel', die op zijn beurt geen effect is.

Om iets op de juiste wijze te zien, kan men slechts die zintuigen of instrumenten gebruiken die overeenkomen met de aard van dat object. Vandaar dat om het noumenale te begrijpen, een noumenaal zintuig een vereiste is; terwijl voorbijgaande fenomenen waargenomen kunnen worden door zintuigen die overeenkomen met de aard van die fenomenen. Occulte filosofie leert ons dat het zevende principe de enige eeuwige Realiteit is, terwijl de rest, die naar zijn aard tot de "wereld van vorm" behoort die niet permanent is, een illusie is in de zin dat zij vergankelijk is. Hiertoe wordt de fenomenale wereld beperkt, waarvan kennis genomen kan worden door de zintuigen, in overeenstemming met de aard van die zes principes.

Daardoor zal het duidelijk zijn dat het slechts het *zevende* zintuig is, dat betrekking heeft op de *noumenale* wereld, die de Abstracte Realiteit die ten grondslag ligt aan alle fenomenen, kan begrijpen. Aangezien dit zevende principe alles doordringt, bestaat het in potentie in ons allen; en wie ware kennis wil bereiken, moet dat zintuig in zichzelf ontwikkelen, of liever, hij moet die sluiers verwijderen die de manifestatie ervan belemmeren. Ieder gevoel van *persoonlijkheid* wordt beperkt tot alleen deze zes lagere principes, want eerstgenoemde verwijst alleen naar de ‘wereld van vormen’. Als gevolg hiervan kan *ware* ‘kennis’ alleen verkregen worden door het wegtrekken van alle gordijnen van *Maya* die er zijn door een gevoel van *persoonlijkheid* om tot het *onpersoonlijke Atma* te komen.

Ageren en reageren

Alleen in die *persoonlijkheid* is zelfzucht gelegen, of liever, die laatste schept de eerste en *vice versa*, daar zij onderling op elkaar ageren en reageren. Want zelfzucht is dat gevoel dat streeft naar het vergroten van iemands eigen egoïstische persoonlijkheid met uitsluiting van anderen. Dus als zelfzucht iemand beperkt tot een bekrompen persoonlijkheid, is absolute kennis onmogelijk zo lang de zelfzucht niet is uitgebannen. Maar zo lang als wij in deze fenomenale wereld zijn, kunnen wij ons niet *helemaal* losmaken van een gevoel van persoonlijkheid, hoe verheven dat gevoel ook zijn mag in de zin dat er geen gevoel van *persoonlijke* verheerlijking of ambitie overblijft. Door onze constitutie en staat van evolutie zijn wij in de ‘Wereld van Relativiteit’ geplaatst, maar naarmate we merken dat *onpersoonlijkheid* en non-dualiteit het ultieme doel is van de cosmische evolutie, moeten wij trachten met de Natuur mee te werken, en onszelf niet in oppositie plaatsen met haar inherente impuls, die zich uiteindelijk moet laten gelden. Dit tegen te gaan brengt noodzakelijkerwijs lijden met zich mee, aangezien een zwakkere kracht, in zijn egoïsme, zich te weer tracht te stellen tegen de *universele* wet.

Al wat de occultist doet, is dit proces te *verhaasten*, door zijn Wil te laten handelen in overeenstemming met de Cosmische Wil of het Demiurgisch Verstand. Dit kan gedaan worden door met succes de vergeefse poging te beletten van de *persoonlijkheid* om zich te handhaven tegen de eerstgenoemde. En aangezien de MAHATMA slechts een gevorderd occultist is, die tot dan toe zijn lager ‘zelf’ beheerst heeft om het min of meer in volkomen ondergeschiktheid tot de Cosmische impuls te houden, is het uiteraard onmogelijk voor hem om op een andere manier dan onzelfzuchtig te handelen. Zodra hij dat ‘persoonlijk zelf’ toestaat om zich te laten gelden houdt hij op een MAHATMA te zijn. Dus diegenen die, nog verstrikt in het web van het misleidende gevoel van persoonlijkheid, de MAHATMA’S betichten van ‘zelfzucht’ bij het achterhouden van ‘kennis’ - weten niet waar zij het over hebben.

Ultieme eenheid

De Wet van Cosmische evolutie is altijd in werking om zijn doel van ultieme eenheid te bereiken en om het fenomenale in het *noumenale* gebied te brengen, en daar de MAHATMA’S hiermee *en rapport* zijn, werken ze mee aan dit doel. Dus zij weten het beste welke kennis het best is voor de mensheid in een bepaald stadium van zijn evolutie, en niemand anders is competent om daarover te oordelen, aangezien alleen zij de *basale kennis* hebben bereikt die de juiste koers kan bepalen en het juiste onderscheidingsvermogen kan uitoefenen.

Als wij, die nog worstelen in het moeras van de illusoire zintuigen, zouden dicteren welke kennis MAHATMA’S aan ons moeten overdragen en hoe zij zich moeten gedragen, is het alsof een straatjochie wetenschap wil onderwijzen aan professor Huxley of politiek aan Gladstone. Want het zal duidelijk zijn dat zodra het geringste gevoel van *zelfzucht* zich probeert te laten gelden, het visioen van het spirituele gevoel, dat de enige perceptie van de MAHATMA is, bewolkt raakt en hij dan de ‘kracht’ verliest die alleen *abstracte* ‘kennis’ kan verlenen. Vandaar de waakzame

oplettendheid van de 'Wil' die wij voortdurend moeten uitoefenen om te voorkomen dat onze lagere aard naar de oppervlakte komt. Dit gebeurt in onze huidige onontwikkelde staat. Zo is uiterste activiteit en niet passiviteit de essentiële voorwaarde waarmee de leerling moet beginnen. Eerst wordt zijn activiteit gericht op het beperken van de opposerende invloed van het

'lager zelf'; en als dat overwonnen is en zijn ongehinderde Wil gecentreerd is in zijn hoger (werkelijke) 'zelf', dan gaat hij voort met zo efficiënt en actief mogelijk te werken in overeenstemming met de cosmische ideatie in het 'Goddelijk Denken'.

Uit: *The Theosophist*, augustus 1884
Vertaling: A.M.I.

Geheel bewust

Geheel bewust, en zomaar, komt hij mij opzoeken
Is daar iemand? vraag ik.
"De maan. De volle maan is in jouw huis."

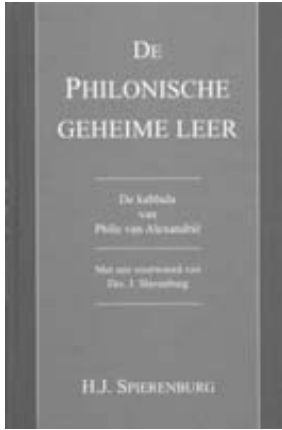
Mijn vrienden en ik rennen naar buiten, de straat op.
"Ik ben hier binnen", zegt een stem vanuit het huis, maar wij luisteren niet.
Wij kijken omhoog naar de lucht.
Mijn lievelingsnachttegaal huilt in de tuin als een dronkeman.
Tortels vliegen op met kleine kreetjes, "Waar, Waar."
Het is middernacht.
De hele buurt is op en loopt naar buiten, de straat op, denkend
"De geveltoerist is teruggekomen."
De werkelijke dief is er ook en roept luid:
"Ja, de geveltoerist bevindt zich hier ergens in deze menigte."
Maar niemand schenkt aandacht aan hem.

"Zie, ik ben altijd met jou" wil zeggen dat, als je op zoek bent naar God,
Hij in de blik in je ogen is,
Of in de gedachte van het kijken, dichterbij je dan jezelf bent,
Of dan de dingen die je overkomen.
Je hoeft er niet voor naar buiten te gaan.
Wees als smeltende sneeuw.
Was je schoon van jezelf.

Een witte bloem groeit in alle rust.
Laat je tong worden als die bloem.

RUMI

(Vertaling: Corrie Blaak)



De Philonische geheime leer, of De kabbala van Philo van Alexandrië, auteur: Henk Spierenburg, uitgave: Ankh-Hermes, uitgebreide bibliografie en index, 167 blz., f29,75.

Vorige maand is bij Ankh-Hermes een nieuw boek verschenen in de LOGOS-reeks, daarin verschijnen populair-wetenschappelijke boeken op religieus-filosofisch terrein met een duidelijke relatie naar de wortels van de westerse cultuur. Auteur is ons lid, Henk Spierenburg. Het is inmiddels zijn dertiende boek. Tot 1998 verschenen in de V.S. van zijn hand zeven boeken. Vanaf 1998 publiceert hij in het Nederlands taalgebied via Ankh-Hermes en onze eigen uitgeverij (Subba Row). Henk Spierenburg studeerde wiskunde en theologie en bestudeerde diverse talen waaronder Sanskriet. Zijn nieuwste boek is getiteld *De Philonische geheime leer*, met als ondertitel *De kabbala van Philo*

van Alexandrië. Hij stelde zich tot taak om, gegeven alle werken van Philo, te bewijzen dat Philo de kabbalistische boom kende. Zijn bewijsvoering is een aaneenrijging van teksten uit de werken van Philo. In veel boeken over oude vervlogen tijden wordt te vaak gewerkt met veronderstellingen, inlegkunde en duimzuigerij en op die manier wordt toegewerkt naar een 'geconstrueerd' bewijs dat de juistheid van de gedachten van de schrijver moet bewijzen. Niet alzo bij Henk Spierenburg, daar is de wiskundige en talenkenner aan het woord, geen veronderstellingen, geen omhaal van woorden, de theoloog komt niet aan bod. Met wiskundige precisie worden net zo lang teksten aangedragen tot het bewijs geleverd is. Maar beslist niet meer dan strikt noodzakelijk is, in de beperking toont zich ook hier de meester. Na lezing heb je niet het idee van 'zo zou het kunnen zijn', nee, integendeel, 'zo is het', het bewijs is keihard geleverd en zou nog met vele aanhalingen verder gestaafd kunnen worden.

Bij deze soberheid miste ik wel eens een stukje verbindende tekst, een korte samenvatting of conclusie ter verduidelijking voor de overgang naar een volgende fase in de bewijsvoering. Philo Judaeus of Philo van Alexandrië leefde omstreeks het begin van onze jaartelling en heeft als filosoof veel boeken geschreven. Over hem is nog veel meer geschreven. Maar de benadering in dit boek is uniek. Aangevoerd wordt dat de kabbalistische boom, die tot nu toe aan het eind van de Middel-

eeuwen geplaatst werd, reeds bij Philo bekend moet zijn geweest. Eigenlijk is dat niet zo vreemd, want Philo zegt van zichzelf: 'Ikzelf ben door Mozes, de geliefde van God, in de hogere mysteriën ingewijd'. En '...plotseling kwamen er gedachten bij mij binnenstromen, ideeën werden mij op een onzichtbare manier getoond, waarbij ik, onder de invloed van iets goddelijks totaal begeesterd was. Ik wist niets meer van de plaats waar ik was, de omstanders waren verdwenen, noch was ik mij van mijzelf bewust...' Philo was van mening dat in de *Septuagint* (de Griekse vertaling van het *Oude Testament*) achter de letterlijke tekst geheimen zijn te vinden die via de allegorische methode ontsluit kunnen worden, doch 'alleen door hen wier ogen geopend zijn'. Hoe dit werkt wordt duidelijk gemaakt door te laten zien welke symboliek verborgen ligt in de beschrijving van de 'ark van het verbond', het 'kleed van de hogepriester', 'de twaalf patriarchen en de ziel' en 'de patriarchen als tekens van de dierenriem'. Inderdaad wordt duidelijk gemaakt dat hierin een schitterende symboliek verborgen ligt.

Dan volgt het optuigen van de kabbalistische boom, van boven naar beneden, met beschouwingen over: De Godheid (met de aspecten van Ruimte, Beweging en Duur), God, Sofia-Logos, Theos, Kurios, Nous (Hoger Denkvermogen), Logismos, nous (denkvermogen), de onstoffelijke wereld met o.a. zijn hogere en lagere engelen, de structuur van het universum,

B o e k & p e r i o d i e k

enz. Uitvoerig wordt eveneens ingegaan op de structuur van de menselijke ziel, de oorsprong, werking en bestemming van de ziel en over de betrekkelijkheid van de verworven kennis tot stand gekomen door middel van onze zintuigen en de nous, over trance, over profetie en profeten. Bijzonder interessant zijn ook de aanhalingen uit oude rabbijnse geschriften waaruit blijkt dat de wortels van de latere kabbala ook daar reeds te vinden zijn. Toch zijn in het werk van Philo geen verwijzingen te vinden naar uitspraken van rabbijnen die leefden voor en tijdens zijn leven. Het is de schrijver dan ook niet gelukt te ontdekken uit welke bronnen Philo heeft geput. Toch acht hij het bewijs geleverd dat Philo, bewust of onbewust, het schema van de kabbalistische boom in zijn werk hanteerde. Aan het eind van het boek wordt een relatie gelegd tussen de menselijke beginselen bij Philo en in de Advaita Vedanta. Moet het ons verwonderen dat ook hier sprake is van een grote mate van overeenstemming? Moet een ingewijde als Philo niet altijd uitkomen bij de Aloude Wijsheid die ons bij de dageraad der mensheid geschonken is? Zijn diepzinnige gedachten zijn dan ook zeer aansprekend voor

bestudeerders van de theosofie en in het bijzonder voor de bestudeerders van de kabbala. Voor het geval we ons bij dit alles prettig en heerlijk thuis mochten voelen worden we door H.P. Blavatsky bruusk wakker geschud en weer aan het denken gezet, want in *De Geheime Leer* III, blz.54, stelt zij: 'Doch de "goddelijke uitspraken" zijn tot dusverre nooit door oningewijden begrepen. Philo Judaeus, die niet ingewijd was, poogde haar geheime betekenis aan te geven en – faalde'. Boeiend en frustrerend als dit ook zou slaan op Philo's gedachten die in dit boek naar voren zijn gebracht. Maar zou Philo niet altijd moeten falen in de ogen van HPB? Want als hij een ingewijde is mag hij niet spreken i.v.m. zijn geheimhoudingsplicht en als hij niet-ingewijd is kan hij niet spreken omdat hem de kennis ontbreekt. Om hier wat meer zicht op te krijgen zou het interessant kunnen zijn te onderzoeken in hoeverre *De Philonische geheime leer* overeenstemt met *De Geheime Leer* van H.P. Blavatsky. Wellicht kan de auteur als reactie op deze boekbespreking daar bij gelegenheid iets meer over zeggen.

Han van Doornen

CD-rom index van theosofische tijdschriften

De Campbell Theosophical Research Library heeft onlangs een cd-rom uitgebracht met daarop een schat aan informatie met betrekking tot een groot aantal internationaal uitgegeven theosofische tijdschriften. Van een zeer groot aantal tijdschriften zoals *The Theosophist*, *Theosophical Review*, *Lucifer* etc... zijn complete indexen van alle artikelen opgenomen. De makers zijn bezig om de index verder uit te breiden. Onder andere willen ze graag de complete index van *Theosofia* en andere Nederlandse tijdschriften digitaal aangeleverd krijgen. Met dit werk is al eens begonnen maar het is nog lang niet klaar (een leuk project voor iemand die houdt van data invoeren).

De cd-rom kan voor 5\$ verkregen worden bij The Campbell Theosophical Research Library 484 Kent street Sydney NSW 2000 Australia email: op internet te vinden onder: www.austheos.org.au/campbell.htm

Gods gedachte schept heelallen;
uw gedachte schept uzelf.

Annie Besant

V e r e n i g i n g s n i e u w s

17 februari 2001 - Loge Utrecht 100 jaar

17 februari jongstleden vierde loge Utrecht haar honderdjarig bestaan in het gebouw aan de Kruisstraat. Zo'n 70 leden en belangstellenden waren aanwezig om dit heuglijke feit te vieren. Afgevaardigden uit een aantal andere loges en centra waren aanwezig.

De voorzitter van de loge, Wouter van Beers, opende de dag met een hartelijk welkomstwoord en een kleine toespraak. Hierna was het woord aan de voorzitter van het hoofdbestuur, Ali Ritsema, die na de felicitaties namens het hoofdbestuur te hebben overgebracht, de President-Founder H.S. Olcott memoreerde, die op 17 februari om 7.17 in 1907 is overleden en ter ere van wie 17 februari nog altijd in Adyar gevierd wordt als Olcott-dag. Vervolgens ging zij in op het verzoek van loge Utrecht een toekomstbeeld van de TV te schetsen. Als basis hiervoor werd een aanhaling van KH gebruikt uit een van de Mahatma Brieven (brief 81) waarin KH het heeft over een verstikkende grijze mist die psychisch gezien over India hangt en dan stelt: 'Hier en daar twinkelt een lichtpuntje dat een nog enigszins spiritueel ingesteld mens aan geeft, een persoon die de hogere kennis zoekt en worstelt, strijd levert, om haar te verkrijgen. Als het bakenvuur van het Aryan occultisme ooit nog weer ontstoken zal worden moeten deze verspreide vonken verenigd worden om er de vlam van te maken. En dit is de taak van de TS.' Hier werd door de voorzitter verder op ingegaan.

Na deze bijdrage was het tijd voor een muzikale noot. Marty Velthuis vergaste en verraste de aanwezigen met het gamba-ensemble 'Consort Compassion' tussen de bedrijven door steeds weer. Onnodig te zeggen dat deze muziek, gecomponeerd rond 1600, zeer gewaardeerd werd!

Karin van Beers vertelde over de bedoeling van de Tafelronde en liet een aantal dia's zien van verschillende ceremoniën. Tafelronde is opgebouwd voor jonge mensen, kinderen vanaf de leeftijd van 6 jaar, om hen te helpen een 'ware ridder' te worden. Dit gebeurt door de ontwikkeling van page, schildknaap, jonker en ridder te doorlopen waarbij steeds een ander aspect – karaktereigenschap – geprobeerd wordt te versterken door concentratie op bijbehorende eigenschap. De ware ridder 'is sterk, moedig, eerlijk, teder, hoffelijk en zelfbeheerst. Hij heft nooit de hand op tegen zwakkeren, bevoordeelt zich niet ten koste van anderen, spreekt geen kwaad van afwezigen en is nooit ontrouw aan een vriend. Eer is zijn wachtwoord en zachtheid zijn sieraad. Hij is hulpvaardig en toegeeflijk, voornamelijk jegens zwakkeren, zonder vrees in gevaar, vol medelijden voor hem die overwonnen is, vergevende wie hem kwaad doen, vriendelijk voor kinderen en dieren'.

De aanwezigen genoten daarna van een zeer goed verzorgde en smakelijke lunch die door loge Utrecht werd aangeboden.

Na de lunch stond een Forum op het programma, geleid en ingeleid door Elisabeth Raven. Aan de hand van 'stellingen'

Agenda

april

- 7 Studiegroep Geheime Leer (Amsterdam)
- 19-22 The Secret of Self-Realization, with Helen Gething (ITC Naarden)

mei

- 19 Algemene Ledenvergadering (Amsterdam)

juni

- 9 Studiegroep Goddelijk Plan (Amsterdam)
- 12-16 Ancient Chinese spirituality with Prof. Brooks (ITC Naarden)
- 20-24 Religion Traditions of India with Prof. Brooks (ITC Naarden)

juli

- 13, 14 en 15 Zomerschool Diverse sprekers (nadere mededelingen volgen)

oktober

- 13 en 14 Najaarsweekend (nadere mededelingen volgen)

V e r e n i g i n g s n i e u w s

werd op een aantal actuele onderwerpen ingegaan.

Erik van Beers, zelf bioloog, nam waar voor de bioloog/ethicus Henk Verhoog, die ziek geworden was. Erik ging in op de vraag of genmodificatie een verkieslijke weg is en stelde dat we aan de vooravond staan van een bio-technologische revolutie.

Caroline Raven ging in op een stelling over ruimte/vrijheid voor het kind tegenover discipline /beheersing. Als wijkverpleegkundige en moeder van drie kinderen stelde zij dat ouders aan kinderen regels moeten leren zodat kinderen grenzen leren kennen om de wereld aan te kunnen.

Daarna was het woord aan Carolien Veerman die werkzaam is bij de politie en het project 'Halt' (staat voor Het Alternatief) en als zodanig veel te maken heeft met jongeren die een klein vergrijp hebben gedaan. Zij ging in op de vraag of de jeugd harder aangepakt moet worden.

Als laatste van het Forum kwam Rob van Roggen aan het woord over het mogelijke verschrompen van intermenselijke communicatie via computer-communicatie. Hij stelde dat we bijvoorbeeld telegrafie, ook een netwerk, al heel lang kennen en dat dit net als computernetwerken nú, wel hulpmiddelen zijn maar dat menselijke communicatie andere elementen behoeft. Elk van de Forumleden gaf aan in hoeverre het theosofisch gedachtegoed hun mening (mede) gevormd had.

Na voor een laatste keer genoten te hebben van een muzikale bijdrage werd deze

geslaagde en sfeervolle dag afgesloten door de voorzitter van loge Utrecht.

Het negende wereldcongres van de Theosophical Society

Dit congres werd gehouden van 13-19 januari 2001 in Sydney (Australië). Het thema was: In tune with the universe (In harmonie(samenspel) met het universum.)

Op zaterdag 13 januari om 19.45 werd het negende wereldcongres traditioneel geopend met de "Prayers of the Religions" en het "O hidden Life". Daarna sprak Beverley Champion, de voorzitter van de Australische afdeling, een welkomstwoord tot de ruim 500 afgevaardigden uit 39 landen. Radha Burnier, de internationale presidente, leidde het thema van het congres in. Wat wil het zeggen om in harmonie te zijn met het universum, misschien iets totaal anders dan we meestal denken. We kunnen beginnen met ons te realiseren dat de Theosophical Society is opgericht voor het welzijn van de wereld. Het is niet onze vereniging. Wij zouden moeten werken aan het eigen instrument zijn.

Na deze inleiding ontmoetten de deelnemers elkaar op een receptie in de foyer van het Clancy Auditorium op de campus van de University of New South Wales. Het congres speelde zich af op deze enorme campus waar meerdere colleges gehuisvest zijn. Je at in de eetzaal van het college waar je een kamer had gekregen. En je ontmoette elkaar in het Clancy Auditorium of op een van de terrasjes of in de winkeltjes van de campus.

Zondag 14 januari begon met een inleidende meditatie van Helen Gething gevolgd door een symposium over het thema van het congres. We luisterden naar Tom Davies uit Zuid-Afrika, Arthur Goodall uit Nieuw-Zeeland, Claude Robertson Dunne uit Nairobi en naar Raghunath Bhadbade van de Poona Lodge. Sprekers brachten naar voren dat het contact met de wereld rondom ons verstoord is omdat we niet meer onderzoeken. Alles gaat te snel. We consumeren maar. Het aangeboden voedsel fysiek en psychisch, kan niet meer vertrouwd worden. Hoe komen we weer in samenspel met onszelf en met de omgeving, met het universum waar de geheimen van de natuur liggen. We zouden dat weer tot ons moeten laten spreken. De Brieven van de Meesters vertellen ons dat de harmonie van het universum wordt gevormd door tegenstellingen. (brief 85: discord is the harmony of the universe). Hiermee was de toon voor het congres gezet.

In de middag een openbare lezing door John Algeo, de voorzitter van de Amerikaanse afdeling, getiteld: "One small step for a man - One giant leap for mankind", de woorden die Neil Armstrong sprak toen hij op de maan stapte. Algeo gaf aan dat een directe ervaring de mogelijkheid tot transformatie inhoudt. Transformatie door gewaarwording, het innerlijke doel van de spirituele traditie. Theosofisch gezien is iets alleen levensveranderend als het leidt tot een directe eenheidservaring.

V e r e n i g i n g s n i e u w s

Men kon iedere dag deelnemen aan workshops waarvan er vier waren in het Engels en een in het Spaans. De workshops vonden plaats in de verschillende colleges. Ze hadden als onderwerp: de toekomst van de TS, het aantrekken van jongeren, de wet van harmonie, de groei van de ziel door evolutie en integratie, heilheid en het spirituele leven.

Zondagavond vond er een rookceremonie plaats van de aboriginals met daarna een multicultureel gebeuren door verschillende Australische groepen die hun afkomst in het licht zetten. De schitterende bijdragen waren o.a. Spaans, Koreaans, Fins en Schots. Deze zeer geanimeerde avond werd afgesloten door Greg Champion, de zoon van de Australische voorzitter Bev Champion, die een bekende Australische zanger en entertainer bleek te zijn.

Maandagmorgen 15 januari werd de meditatie ingeleid door Ali Ritsema. Daarna twee korte inleidingen. Beverley Champion sprak over "Hearing the Melody". Ze bracht naar voren dat de ziel bemiddeling nodig heeft om gehoord te worden. De ziel brengt de muziek voort, de persoonlijkheid is het instrument dat voortdurend gestemd moet worden. Het is moeilijk bij de muziek te blijven terwijl we in het leven gebombardeerd worden met woorden. De muziek van de ziel werkelijk horen wil zeggen dat we de stem van de stilte raken.

Daarna sprak dr. Olga Gostin over: "Reconciliation, reaching out and tuning in". Dr. Gostin sprak als antropologe. Van Belgisch - Russische origine

groeide ze op in Zuid-Afrika en deed haar research in Papua Nieuw-Guinea. Ze begon haar inleiding met de woorden: "Broederschap vraagt om eerlijkheid en moed. Het ligt ver van ambitie en intolerantie". Daarna nam ze ons mee op een reis door de Australische geschiedenis in verband met de houding van de settlers, de immigranten, tegenover de oorspronkelijke bewoners, de aboriginals.

Het werd een helder overzicht van de ene blunder na de andere voordat er iets in de richting van broederschap aan de orde kon komen. Maar in 1999 ontstaat er een journey of healing, een helende reis waarbij mensen elkaar klapstokjes doorgeven met op het ene stokje bloemen en op het andere tranen. Het is een voortgaand proces.

In de middag was er een lezing door Ven. Samdhong Rinpoche. Hij sprak over: "An individual's universal responsibility". Hij bracht naar voren dat er in Australië minder criminaliteit blijkt te zijn en meer zorg voor het milieu. Maar ook in Australië zijn de mensen slaaf van de economie en het gewin. Voor hen is er geen vrijheid. Als we de individuele verantwoordelijkheid nemen en uit de kuddegeest van de consumenten maatschappij stappen kunnen we weer in aanraking komen met de spelende krachten van het universum. Een religieus verbindend denken hoeft niet onder een bepaalde religie te vallen. Want wat is religieus? Een grenzeloos vrij zijn van dogma. Een denken dat zich van feit naar feit beweegt en de totaliteit van

de kwaliteit van leven in z'n geheel onderzoekt en begrijpt. Het aantrekken van leden hangt af van onze manier van leven.

In de avond vond er een bijeenkomst plaats van de Theosophical Order of Service, de TOS. Sprekers uit Australië, de Filippijnen, en Nairobi ingeleid door de internationale voorzitter van de TOS: Diana Dunningham Chapotin. Het bleek dat de TOS zeer actief is o.a. in Australië dat projecten onderhoudt in Pakistan. Op de Filippijnen werkt men in eigen land aan het verbeteren van de sociale condities en in Nairobi wordt voorlichting gegeven over het milieu en over het voorkomen van ziekten. In Adyar lopen verschillende projecten van educatie en hulp.

John Algeo leidde de meditatie in op dinsdag 16 januari. Daarna een symposium: "Education for world-citizenship". Sprekers waren Ing-Britt Wiklund uit Zweden, Kirsti Elo uit Finland, Ricardo Lindeman uit Brazilië en Phan Chon Ton, Frankrijk.

Sprekers gingen vooral in op de leer van het hart, waarbij aangegeven werd dat alleen liefde en waarheid de intelligentie van het hart kunnen bereikenen. Zoals Sri Ram het schreef: radicale revolutie speelt zich af in het hart van de mensen". De basis van opvoeding ligt dan ook bij geestelijke innerlijke vrijheid. Je kunt een ander niet opvoeden, je kunt hem wel liefhebben. Opvoeden kun je alleen jezelf. Universele wetten komen voort uit universele intelligentie. We zouden een bepaalde geestelijke intelligentie moeten ontwikkelen die overeenstemt met het universele denken. Het denken

V e r e n i g i n g s n i e u w s

wordt helderder als liefde het uitgangspunt vormt. Liefde is geduldig. Het zijn de instrumenten waardoor het bewustzijn werkt die dat bewustzijn beperken. Educare wil dan ook zeggen: het naar buiten halen van het innerlijk wezen. Het intuïtieve proces waarvoor oude methoden voortdurend doorbroken moeten worden en nieuwe benaderingen aangegaan. Een nieuw netwerk voor nieuwe generaties.

Om 16.30 een lezing door Joy Mills: "Crossing thresholds on the inward journey". Over drempels die we passeren op onze reis naar binnen. Een reis buiten de tijd. Tussen het profane en het heilige. Van de ene periode naar de andere, van de dood naar wedergeboorte. Er zijn altijd deuren waar we door moeten gaan. Om er door te kunnen gaan hebben we nederigheid nodig. De z.g. wacher-op-de-drempel heeft te maken met kennis van een hoger, subtieler soort, met dat deel van onszelf dat ons door en door kent en elke vorm van egoïsme herkent.

Teresa van Avila zei: "De ziel gaat van kamer naar kamer. Er zijn er zeven en bij elke kamer staat een wachter. Met elke stap

naar binnen wacht ons nieuwe verantwoordelijkheid. We worden ontdaan van elke vorm van het alles verterende egoïsme. Er is geen andere weg. We zullen het los moeten laten. Elke dag heeft zijn deuren en drempels.

In de avond vond er een vraag en antwoord sessie plaats met Joy Mills, Ravi Ravindra en de Rinpoche. Het ging over vrijheid en het durven handelen vanuit universeel inzicht.

Om 21.00 uur ging Ravi Ravindra door met de "Young Theosophists".

Woensdag 17 januari was een rustdag wat wil zeggen dat er allerlei vergaderingen waren zoals o.a. een "General Council meeting". Diegene die niet naar de vergaderingen moesten gingen toeren door Sydney of naar het nationale park "The Blue Mountains". In de avond gaven Michel en Diana Chapotin een dia programma over: "Theosophists around the world", waarbij beelden getoond werden van alle afdelingen op de wereld. Ook de studiegroepen en een redactievergadering in Amsterdam, evenals het evenement met Michael Gomes en het ITC gingen aan ons voorbij.

Op donderdag 18 januari werd de meditatie ingeleid door Paul Zwollo. Om 9.15 een symposium: "Journeying towards the Sacred", deelnemers waren: Helen Gething uit Engeland, Mercedes Villa Robuste uit Spanje, Ali Ritsema uit Nederland en Dana Mirza uit Pakistan.

Spreekers brachten in dat het hoogste in jezelf vinden niet af kan hangen van een guru buiten jezelf. Wel kunnen we leren van de kennis van diegenen die de weg voor ons zijn gegaan. De wereld die ons vasthoudt is een uitgangspunt dat achtergelaten zal moeten worden.

Daarvoor is nederigheid, gevoeligheid, compassie en vooral ook waakzaamheid nodig. Volgens de Mahatma brieven zijn zelfzucht en exclusiviteit de boosdoeners die het heilige, helende verborgen houden. We hebben voldoende richtlijnen in de literatuur maar ook het leven van elke dag geeft mogelijkheden als we die willen aangaan. Het zoeken naar zekerheid is iets anders dan spiritueel bezig zijn. Dat vraagt om een diepe zorg voor anderen en het begint in het hart. Waarheden in het leven corresponderen met toestanden van bewustzijn die innerlijke transformatie op gang kunnen brengen. Het waren de studenten in theosofie die het mogelijk maakten dat de Geheime Leer gegeven kon worden.

Weer volgde een vraag en antwoord sessie met John Algeo en Radha Burnier. Het ging over de grondstellingen die aangeven dat leren nooit passief kan zijn. Het moet toegepast worden anders is het proces niet compleet en gebeurt er niets. Radha



Een groepje Nederlandse bezoekers aan het congres, met links de voorzitter van de TVN Ali Ritsema.

V e r e n i g i n g s n i e u w s

Burnier vraagt zich af waarom we toch steeds meer leden willen hebben, willen we dat voor onszelf? We zouden moeten concentreren op het juiste instrument te zijn voor het werk van de vereniging. Over engelen werd gezegd dat het woord afkomstig is uit het Grieks en boodschapper betekent. De boodschapper die ons boodschappen van de eigen ziel overbrengt. Bidden lijkt op het vragen voor dingen terwijl men niet in een ontvankelijke staat is.

In de middag vond er een "Theosophy-Science" meeting plaats met Hugh Murdoch uit Australië, prof. Victor Gostin, Australië, Alan Edgar, Engeland en dr. Anthony Pisano, Australië. Er werd gezegd dat men pas met wetenschappelijke onderwerpen kan omgaan als men vrij is van alle vooroordelen. Er volgde een uitgebreid overzicht van genetische techniek waarbij wordt aangegeven waar dat fout kan gaan als uitgangspunten en motivaties voortkomen uit gulzig materialisme en verdorven ethiek. Er ontstaat dan een ecologische disharmonie die de natuur verwoest met als gevolg lijden en moreel verval voor de mensheid. Wordt er meegewerkt aan natuurlijke ecologische systemen dan voedt de natuur de mens en brengt evenwicht en geluk. Dan volgde er een panel met prof. Ravi Ravindra, prof Phan Chon Ton en Maurice Secrest, bioloog. Zij brachten in dat 80% van de wetenschappers werken voor militaire of industriële instellingen die markt-gericht zijn.

De wetenschappers buiten dat circuit worden niet serieus

genomen. Maar ook de wetenschap zit in een werkend proces waarbij dogmatische mythen onmaskerd worden.

De laatste lezing werd gegeven door Ravi Ravindra: "To the dancer belongs the universe"

Het ging over vrijheid die te vinden is in de wetten van bestaan. Te midden van het soms zo verwarrend lijkende leven. Is dat mogelijk? Niet als mijn vrijheid denkt af te hangen van anderen die doen wat ik wil dat ze doen. Als we niet eerst zelf komen tot een bepaalde staat van bewustzijn kunnen we niets aan de wereld veranderen. Het universum is intelligent en fijnbesnaard, we moeten die subtiele wetmatigheid leren begrijpen. De bedoeling is dat we overdragen, doorgeven, meewerken. Dat vraagt om een strijd tegen de eigen impulsen en het ontwikkelen van de subtielere instrumenten van de hogere aard. De wet van offeren en loslaten kan de wet van bestaan veranderen in de wet van transformatie. Offeren in het Engels: sacrifice, wil zeggen making sacred, heilig, heel maken. Een verandering die nodig is om een subtieler niveau te bereiken. Iemand is in zijn natuurlijke staat als hij in harmonie is met de universele wet. Het vraagt alle aandacht en attentie om te leven in de vrijheid van de wet. Als iemand zijn eigen ding doet is hij niet vrij want vrijheid is vrij zijn van zichzelf. Shiva is de heer van yoga. Vrij om te bewegen en dansen en toch helemaal gericht alsof het hele cosmische gebeuren plaats vindt rondom het centrale uitgangspunt.

Een klassiek concert sloot de dag af.

Vrijdag 19 januari was de laatste dag waarop de workshops hun rapporten uitbrachten.

Radha Burnier ging in op het doel van workshops: het leren samenwerken door een onderwerp diep te onderzoeken, met respect voor elkaar en vooral het luisteren naar elkaar. De conclusies van de workshops waren o.a. dat het werk in de TS vraagt om openheid en niet om indoctrinatie. Geen geloof maar vrijheid van denken en iedereen de tijd gunnen. Altruïsme, geen vooroordelen. Geen new-age verpakking die onmaskerd zal worden als gelimiteerd. De TS is een multicultureel centrum van broederschap, zij geeft de oude wijsheid door en de leden trachten de kwaliteit van leven te bevorderen door studie, meditatie en vooral door het in praktijk brengen van het ontdekte.

Radha Burnier zei in haar slotwoord: "We gaan niet terug in de staat waarin we kwamen, we zijn intens bezig geweest om meer in harmonie met het universum te komen. In dit mooie Australië en schitterende Sydney. Elk deel van het programma was als een noot in een symfonie. De symfonie van het universum. Broederschap is een feit in de natuur, een grondbeginsel van onderlinge relaties en integratie. Daar kunnen we niet aan ontsnappen.

Al proberen we dat wel in onze strijd om iets te bereiken zonder rekening te houden met de natuurlijke orde. Pas op: we zien onszelf te vlug als boven de massa maar theosofen zijn zoals de rest van de wereld. Goed en slecht is meestal niet wat we denken en zo gaan we van blunder naar blunder. Juiste waarne-

V e r e n i g i n g s n i e u w s

ming moet altijd de basis zijn van het handelen.

Radha Burnier bedankte de Australische afdeling voor hun geweldige inzet. Algeo zei dat het congres voor hem de wereldkaart omgekeerd had: "Australia on top and the rest down under". Joy Mills vroeg ons te bedenken dat er altijd, iedere minuut ergens in de wereld iemand of een loge aan het werk is voor theosofie. Beverley Champion sloot af met de woorden: "We moeten nu verder met de wegwijzers die we gevonden hebben en goed moeten lezen, maar we zullen elkaar weer ontmoeten, kom alsjeblieft terug".

Midden in Sydney in Kent Street staat het hoofdkantoor en de bibliotheek van de Australische afdeling. Daar zitten de mensen die zich totaal gaven voor dit congres wat een doorbraak naar een nieuw tijdperk zou kunnen zijn. De theosoof staat midden in de wereld van nu en kijkt die in de ogen, herkendend. Het is de eigen transformatie die het werken voor de TS mogelijk maakt.

Fay van Ierlant

Jaarverslag Theosofie-Groep 2000

Inleiding

De Theosofie-Groep is een e-mailgroep die op 25 april 2000 is opgericht, nadat hiertoe door ondergetekende een oproep was geplaatst in *Theosofia*. Uiteindelijk heb ik de groep zelf opgericht, ook omdat dat uitermate eenvoudig bleek. De groep

had op dat moment 4 leden. Op 31 december 2000 waren dat er 32. Op dit moment zelfs al weer 37. Ik denk dat gezegd mag worden dat de groep een functie vervult in het Nederlandstalige theosofische landschap.

Onderwerpen

Ik heb geprobeerd de groep te stimuleren zich vrij te voelen over welk onderwerp dan ook te e-mailen. Onderwerpen die tot nu toe ter sprake zijn gekomen zijn Sai Baba, Krishnamurti en het begrip Avatar; het wezen van God en zijn zoon Jezus Christus; de ziel in dieren; kloneren; de verschillende goden in de wereld etc. Daarnaast komen meer praktische zaken ter sprake als de aankomende bijeenkomsten (wie gaan er allemaal?), bos&tuin, de gedragsregels in de groep etc. Vermeldenswaard in dit verband is de discussie die gevoerd is over de archieven: moesten deze voor ieder toegankelijk zijn, of alleen voor leden van de groep te lezen zijn. Uiteindelijk is gestemd en besloten dat de archieven voor ieder toegankelijk zijn. Het bleek nodig om mensen uit te leggen dat daarmee niet vanzelf iedereen ook op die e-mails kon reageren. Voordat men kan reageren op de e-mails, moet men lid worden van de groep.

Beleid - visie van de groep op zichzelf

Het beleid van de groep (en van mij als eigenaar (owner)), is een open discussie die beschaafd blijft. Vrijheid van schrijven staat

voorop, maar af en toe worden mensen door medeleden op de vingers getikt als zij zich naar hun idee niet uiten op een prettige manier. Ook dit valt uiteraard onder het motto vrijheid van schrijven. Alles blijft tot nu toe vriendelijk, hoewel er wel duidelijke meningsverschillen zijn over hoe een e-maildiscussie gevoerd dient te worden.

In tegenstelling tot een loge is hier sprake van een groep zonder leidersfiguur. Ik heb in het begin regelmatig onderwerpen aangedragen, maar ben daar in de loop van het jaar mee opgehouden. De groep moet zichzelf voor mijn gevoel inspireren. Er is dus geen sprake van dat iemand regelmatig citaten rond stuurt, of iets dergelijks, hoewel elk lid natuurlijk vrij is om dat wel te doen. Vaak komen er wel citaten langs als die relevant zijn in de discussie, maar uiteindelijk zijn de leden zelf degenen die hun meningen en ideeën formuleren. Citaten helpen daar alleen bij.

Verder heeft de e-mailgroep een duidelijke functie binnen het internet gebeuren. Men houdt elkaar op de hoogte van interessante sites en stelt vragen over vreemde dingen die men op het net tegen komt. Doordat de leden erg diverse achtergronden hebben, vindt er een leuke kruisbestuiving plaats.

www-adres:

www.egroups.com/group/theosofie-groep (per januari 2001 veranderd in <http://groups.yahoo.com/group/theosofie-groep>, oude adres werkt ook nog)

door de oprichtster,
Katinka Hesselink

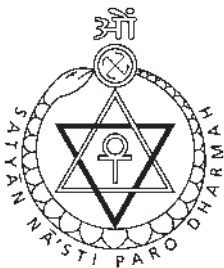
Vrijheid van denken

De Theosophical Society heeft zich wijd en zijd over de wereld verspreid en leden van alle religies zijn en worden er lid van zonder dat ze de specifieke dogma's, leringen en geloofsovertuigingen van hun eigen geloof opgeven. Daarom is het wenselijk het feit te benadrukken dat er geen enkele lering, geen enkele mening is, door wie ook onderwezen of gekoesterd, die in enig opzicht voor enig lid van de Vereniging bindend is, dat er geen lering, mening is die niet vrijelijk door enig lid worden aangenomen of verworpen. Instemming met haar drie doeleinden is de enige voorwaarde voor lidmaatschap.

Geen leraar of schrijver, van H.P. Blavatsky tot nu toe, heeft enige autoriteit om zijn leringen of opvattingen op te leggen aan leden. Elk lid heeft evenveel recht om zich te verbinden aan elke school van denken welke hij/zij wenst te kiezen, maar hij/zij heeft geen recht om die keuze aan een ander op te dringen.

Noch een kandidaat voor enig werk, noch enige stemgerechtigde kan onverkiesbaar gemaakt worden of het stemrecht ontnomen worden wegens enige opvatting die hij/zij heeft of wegens het lid zijn van een school van denken waartoe hij/zij zou behoren. Meningeën of opvattingen geven geen recht op voorrechten en kunnen evenmin aanleiding zijn om strafmaatregelen te nemen.

De leden van de 'General Council' vragen elk lid van de Theosophical Society ernstig om deze fundamentele principes van de Theosophical Society te verdedigen, te handhaven en er naar te handelen, en ook onbevreesd zijn eigen recht te doen gelden op vrijheid van denken en van meningsuiting, binnen de grenzen van hoffelijkheid en rekening houdend met anderen.



Uitgeverij der Theosofische Vereniging in Nederland

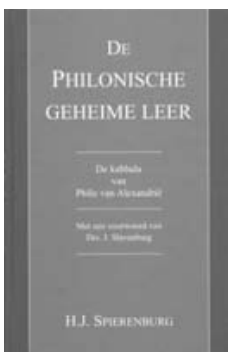
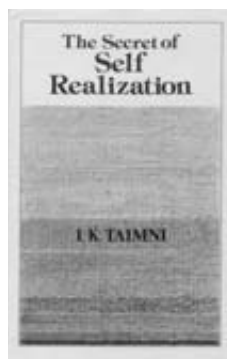
Tolstraat 154, 1074 VM Amsterdam
Tel. (020) 676 56 72, fax (020) 675 76 57
e-mail: books@theosofie.nl



Theosofie*

R.D.C. Jansen *f* 22,50
Deze titel is pas verschenen in de serie
Wegwijs over wereldgodsdiensten, reli-
gieuze groeperingen en stromingen.

The Secret of Self-Realization
I.K. Taimni *f* 12,50
(zie Agenda, 19 t/m 22 april)



De Philonische geheime leer*
H.J. Spierenburg *f* 29,75
De kabbala van Philo van Alexandrië met
een voorwoord van J. Slavenburg.
(zie elders in dit nummer)

Het geheim van Zelfrealisatie
I.K. Taimni *f* 24,50
(zie Agenda, 19 t/m 22 april)



Ken Wilber - denken als passie*
F. Visser *f* 39,50
(zie elders in dit nummer)

* Levering alleen aan particulieren

Deze uitgaven zijn verkrijgbaar via de erkende boekhandel of rechtstreeks bij de uitgever, tenzij anders vermeld. Wij zijn maandag tot en met vrijdag van 10.30 tot 17.00 uur geopend. Prijswijzigingen voorbehouden. Fondslijst op aanvraag.